

ΟΦΙΤΙΚΑ ΝΕΑ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΛΘΕΣ ΤΗ ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ
ΤΟΝ ΣΥΛΛΟΓΟΝ ΝΕΑΣ ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΩΣ
ΠΙΕΡΙΑΣ "Ο ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ",
ΕΠΑΙΝΕΣΑΙ

ΔΙΜΗΝΗ ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΠΟΝΤΙΑΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ "ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ"
Ν. ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΑΣ Ν. ΠΙΕΡΙΑΣ

Δ' ΠΕΡΙΟΔΟΣ Αρ. Φύλλου 85 - Νοέμβριος - Δεκέμβριος (Αεργίτες - Χριστιανάρης) 2010

... ΘΕΟΝ ΑΝΥΜΝΟΥΣΙ ΑΓΓΕΛΩΝ ΤΑ ΠΛΗΘΗ...!

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΙΑΤΙΚΑ ΚΑΛΑΝΤΑ ΟΦΕΩΣ

Καλημέρα σας και πολλούς χρόνους
Ύγειαν και χαρά στον οικοκύρη
Ύγειαν και χαρά στα παληκάρια

Έξω στην αυλή και στο παλάτι
Στέκουνε θυμίζον τα παληκάρια
Στέκουνε θυμίζον εσένα, αφέντη

Ε! αφέντη μας να μη κοιμάσαι
Οψεση βραδύ καλή βραδύ έν
Οψεση βραδύ Χριστός γεννέθεν

Οψές γεννέθεν και αύριο εστάθεν
Γράφει γράμματα βαστά Βαγγέλια
Γράφει γράμματα και πάλ' εγνώθι

Τον Παντόπλουτο τον τιμημένο
Τον ετίμησε Θεός και άγιοι
Τον εγέννεσεν η Παναγία
Τον εβάπτισεν ο Ιωάννης

Τον επέρπασαν οι σκύλ' Εβραίοι
Έρριξαν αυτόν εις έθρον τόπον
Αρχοντόπουλο και καλαμιόνι
Μύρος έτουνε και μυρ αηδόνι

Μύρος έτουνε και μυραηδόνι
Εμυρόδισεν και σεν αφέντη
Έ αφέντη μου να μην κοιμάσαι
Άψον το κερίν κ' έλα σην πόρτα.

Όσο κι αν τα γεράματα εξασθενίζουν τις μνήμες μας, οι αναμνήσεις ωστόσο, των παιδικών χρόνων δύσκολα εξαλείφονται! Ποιος από εμάς, που πέρασε τον Ρουβικώνα των εβδομήντα έχει λησμονήσει εκείνες τις εορταστικές ημέρες που προηγούνται των Χριστουγέννων και εξαντλούνται μετά τα Θεοφάνεια; Έτσι και τώρα και σε εμένα, ο νους λογίζεται τα παλιά και ανατρέχει και σταματά σε εκείνη την εποχή, όπου ένα δίδραχμο ήταν αρκετό να σου φέρει την ευδαιμονία και ένα μήλο φιρίκι αντάμα με μια χούφτα ξανθιά σταφίδα, την ευτυχία!

Παραμονή Χριστουγέννων του 1939! Το χιόνι, ένα γόνατο. Και στις κεραμωτές σκεπές των σπιτιών και των μαγαζιών οι πάγινες κρυστάλλινες λόγχες να κρέμονται πάνω από τα κεφάλια των διαβατών!

Στην αγορά, η κίνηση πήρε και ζωηρεύει, τα καταστήματα προσφέρουν τα αγαθά τους που φιγουράρουν στις, πενιχρού ντεκόρ, βιτρίνες και ο κοσμάκης σπεύδει να προμηθευτεί παν ότι το φτωχό του βαλάντιο, του επιτρέπει. Άστρο, χάσικο ψωμί (χρονιάρες μέρες, για μαύρο είμαστε;) μιαν οκά και κάτι, κρέας ή ένα χωριάτικο κοτόπουλο όλο νοστιμιά, τα είδη της μπακαλικής σε σακούλες της μισής ή της μιας οκάς τα απαραίτητα φρούτα – μήλα φιρίκια, ξυλοκέρατα-σταφίδες κορινθιακή και η άλλη και εσπεριδοειδή (μανταρίνια χιώτικα και πορτοκάλια Γιάφας). Α! και κάποιο ζευγάρι παπούτσια ή γαλότσες για τα παιδιά και σοσόνια κομποεπίκομπα, για την κυρά, για τα βαρβάτα πορτοφολία!

Και στον κεντρικό της πόλης δρόμο, κάθε λίγες δεκάδες μέτρων κι ένας χιονάνθρωπος, στα ρείθρα των πεζοδρομίων, από τους μερακλήδες μαγαζάτορες...

Ο Ουρανός μουντός και οι αραιές χοντρές χιονοφιλάδες, να πέφτουν στα ξέσκεπα κεφάλια μας, ασπρίζοντάς τα.

Όρα δέκα το πρωί. Μια ουράνια μελωδία αναδύεται και αναχέεται στην ατμόσφαιρα, μα δεν προέρχεται από τις ομάδες των παιδιών που πολύ πιο νωρίς, χύμηξαν στο κέντρο και στους μαχαλάδες, «Να τα πούνε». Είναι οι γυμνασιακές και οι προσκοπικές, μικτές χορωδίες, αυτές, χωρίς το «άστρο» και το «σπήλαιο» των πιτσιρικών, αλλά με τον μαέστρο επί κεφαλής και με ένα τριγωνάκι. Και οι κουμπάρδες, να περιφέρονται από πόρτα σε πόρτα, να μαζωχτεί ο παράς της ανοιξιάτικης εκπαιδευτικής εκδρομής. Σιγ-

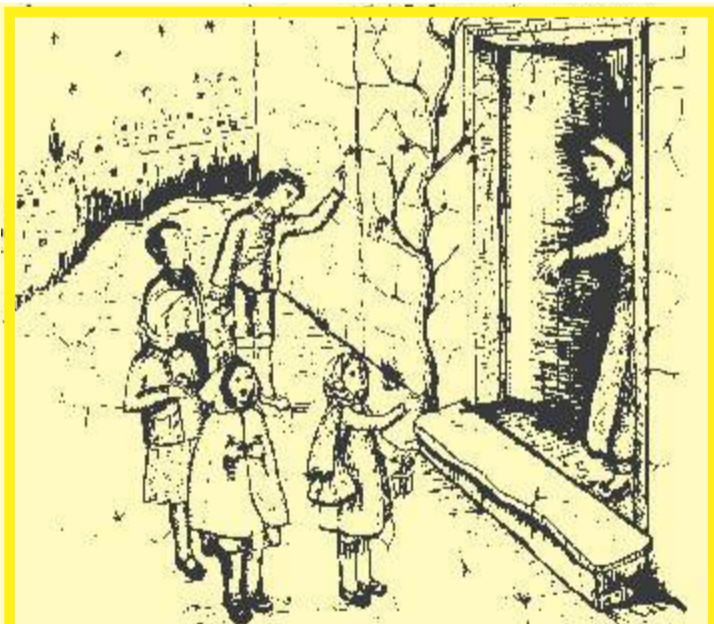

μές συγκλονιστικές, καθώς η θεική μουσική μαγεία με τον ήχο των ιδιόμελων, ξεχύνεται από τα νεανικά δροσάτα χείλη:

**Δόξα Θεώ, δόξα Θεώ!
Θεόν ανυμνούσιν,
αγγέλων τα πλήθη
Αγάπης αντηχεί φωνή
Σωτήρ του Κόσμου εγεννήθη,
Αγάλονται οι Ουρανοί,
οι Ουρανοί...**

Τώρα; Τώρα, όλα σχεδόν έχουν ισοπεδωθεί. Τα υπερκόσμια ρίγη της θρησκευτικότητας έχουν εξοστρακισθεί. Και η ρηχοποίηση των πάντων έγινε κανόνας πια, της άδειας ψυχής μας! Τα ιδανικά εκείνα, της Χριστιανικότητας, της φιλοπατρίας, της κοινωνικής αγάπης έχουν χαθεί, για πάντα...

Του Νίκου Σιδηρόπουλου

Το Δ.Σ. του Συλλόγου "ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ"
εύχεται στους απανταχού Οφίτες
και φίλους του Συλλόγου

**Καρά Χριστούγεννα
Ευτυχισμένο το νέο έτος**

Ιερός Ναός Ζωοδόχου Πηγής
Νέας Τραπεζούντας

Αγρυπνία προς τιμήν του Αγ. Ευγενίου

Στις 20 Ιανουαρίου 2011 ημέρα Πέμπτη θα τελεστεί πανηγυρική αγρυπνία προς τιμήν του Αγίου Ευγενίου του Τραπεζουντίου, στον Ιερό Ναό Ζωοδόχος Πηγή της Νέας Τραπεζούντας.

Στην αγρυπνία θα συμμετέχουν και ιεροψάλτες του Συλλόγου Ιεροσαλτών Πιερίας και η Βυζαντινή Χορωδία του Ποντιακού Συλλόγου Αλέξανδρος Υψηλάντης.

Από την Εκκλησιαστική Επιτροπή του Ι. Ναού.

Τα ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ μας

ΓΕΝΝΗΣΕΙΣ:

Το Σάββατο 20 Νοεμβρίου ο Αγαθαγγελίδης Λάζαρος και η Σταυριανίδου Ευτέρπη απέκτησαν αγόρι.

Το Σάββατο 20 Νοεμβρίου ο Στρατηγόπουλος Ιωάννης και η Σουντουλίδου Ευριδίκη απέκτησαν αγόρι.

ΒΑΠΤΙΣΕΙΣ:

Την Κυριακή 17 Οκτωβρίου στο Εξωκλήσι του Ι. Προδρόμου Κούκου ο Αλχαζίδης Κων/νος και η Χατζοπούλου Παρασκευή βάπτισαν την κόρη τους με ανάδοχο τον Ζαγάρη Λάζαρο που έδωσε στη νεοφώτιστη το όνομα Αικατερίνη.

Την Κυριακή 14 Νοεμβρίου στον Ιερό Ναό Ζωοδόχου Πηγής Νέας Τραπεζούντας, ο Αλχαζίδης Νικόλαος και η Καμέλια Μάρκουσ βάπτισαν τον γιο τους με ανάδοχο τον Μαραγκοζίδη Ευστάθιο που έδωσε στο νεοφώτιστο το όνομα Πέτρος.

ΑΠΕΒΙΩΣΑΝ:

Στις 22 Νοεμβρίου 2010 απεβίωσε ο Γρηγοριάδης Ευάγγελος (Γοργορεύας) σε ηλικία (78), κάτοικος Δράμας.

Στις 30 Νοεμβρίου 2010 απεβίωσε η Τερζίδου Γεωργία σύζυγος Γεωργίου σε ηλικία 80 ετών, κάτοικος Νέας Τραπεζούντας Πιερίας.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

Καταγραφή εισακτέων σε ΑΕΙ και ΤΕΙ Οφίτικης καταγωγής για την απονομή του βραβείου «ΧΡΗΣΤΟΣ ΤΕΡΖΙΔΗΣ»

Όπως είναι γνωστό έχει καθιερωθεί από το Σύλλογό μας το βραβείο «ΧΡΗΣΤΟΣ ΤΕΡΖΙΔΗΣ» το οποίο απονέμεται κάθε χρόνο στην εκδήλωση κοπής της Βασιλόπιτας του Συλλόγου στους εισαχθέντες μαθητές Οφίτικης καταγωγής που εισήχθησαν στα ΑΕΙ και ΤΕΙ της χώρας μας. Για ν αμην ξεχασθεί κάποιος ή κάποια από τους νεοεισαχθέντες το Δ.Σ. του Συλλόγου με την παρούσα ανακοίνωση κάνει γνωστό σε όσους γονείς ή συγγενικό τους πρόσωπο που έχουν παιδιά που εισήχθη σε ΑΕΙ και ΤΕ να το κάνουν γνωστό στα μέλη του Δ.Σ. του Συλλόγου έως τις **5 Ιανουαρίου 2011** και στα τηλέφωνα του Συλλόγου: 23510- 91291. Του Προέδρου Βασίλη Παραδεισόπουλου : 6937054415 Του Γεν. Γραμματέα Βασίλη Ιωαννίδη 6946421586

ΟΦΙΤΙΚΑ ΝΕΑ

Δίμηνη έκδοση ΤΟΥ ΠΟΝΤΙΑΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ "ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ" Ν. ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΑΣ ΠΙΕΡΙΑΣ

Υπεύθυνος σύμφωνα με το νόμο ο πρόεδρος του Συλλόγου ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ : Βασίλης Παραδεισόπουλος 6937054415

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

Τηλέφωνο - Fax: 23510 91291, E-mail: ipsilantis@hol.gr
WEB SITE : www.ipsilantis.gr

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ

Δ.Σ. Συλλόγου
ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ

Τερζίδης Αριστειδής
Μεγαλόπουλος Ιωάννης
Τερζίδου Δήμητρα
Τερζίδης Βασίλειος

Σελιδοποίηση: Κανελλάτος Σπύρος - 23510 73333

Τα σκίτσα είναι του Κώστα Σ. Βασιλειάδη

ΕΤΗΣΙΕΣ ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Εσωτερικού

Φυσικά πρόσωπα : 10 ευρώ

Σύλλογοι - Κοινότητες : 30 ευρώ

Τράπεζες - Επιχειρήσεις Α.Ε. 45 ευρώ

Εξωτερικού:

Για χώρες Ευρώπης 25 ευρώ

Για άλλες Ηπείρους 30 δολ. ΗΠΑ

Επιταγές - εμβάσματα:

Παπαργυροπούλου - Λυκίδου Μαρία

60100 Νέα Τραπεζούντα

*Χειρόγραφα δημοσιευμένα ή μη δεν επιστρέφονται

*Τα κείμενα εκφράζουν τις απόψεις των συντακτών τους και όχι του Συλλόγου "ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ"

ΣΥΛΛΥΠΗΤΗΡΙΑ

Το Διοικητικό Συμβούλιο του Συλλόγου μας εκφράζει τα θερμά του συλλυπητήρια στην οικογένεια του εκλιπόντος Γρηγοριάδη Ευάγγελου (Γοργορεύας), ο οποίος ήταν φίλος του Συλλόγου μας και αρθρογράφος της εφημερίδας μας «Οφίτικα Νέα» από τα πρώτα χρόνια της έκδοσής της. Τον εκλιπόντα είχε τιμήσει ο Σύλλογός μας με το Βραβείο «Αλέξανδρος Υψηλάντης» για την διάσωση και διάδοση της Οφίτικης ποντιακής παράδοσης Αιωνία του η μνήμη

Το ΔΣ του Ποντιακού Συλλόγου
«Αλέξανδρος Υψηλάντης»
Νέας Τραπεζούντας Πιερίας

Συνδρομές που λάβαμε για τα "Οφίτικα Νέα"

Καραγκιοζίδης Γεώργιος	40 €
Παπαδόπουλος Θεοχάρης	60 €
Αμοιρίδης Αμοιράς	20 €
Μαλετσάς Χαρίτων	10 €
Σεϊταρίδης Κ. Χρήστος	50 €
Κυρμανίδου Μαρία	10 €
Χατζηπαναγιωτίδου Βασιλική	10 €
Σπανίδου Γεωργία	10 €
Μαυρόπουλος Ιωακείμ	10 €
Ανθόπουλος Θ. Σπύρος	20 €
Κυραϊλίδης Ιωάννης	10 €
Σωτηριάδης Κων/νος	20 €
Γεωργιάδης Ιορδάνης	20 €
Τερζίδης Χρήστος	10 €

ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟ

Ι.Ν. ΖΩΟΔΟΧΟΥ ΠΗΓΗΣ
ΝΕΑΣ ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΑΣ

Ευχαριστούμε τους κ. Παπαδόπουλο Χαράλαμπο και την σύζυγό του Παπαδοπούλου Παρθενοτή (γένος Γελαστοπούλου), τόσο για τις οικονομικές τους συνεισφορές στον Ιερό Ναό μας, όσο και για την δωρεά της αγοράς του αγροτεμαχίου πλησίον του κοιμητηρίου.

Με εκτίμηση
Ο Πρόεδρος της Εκκλησιαστικής Επιτροπής
Πατήρ Δημήτριος Σταυριανίδης
Και τα μέλη.

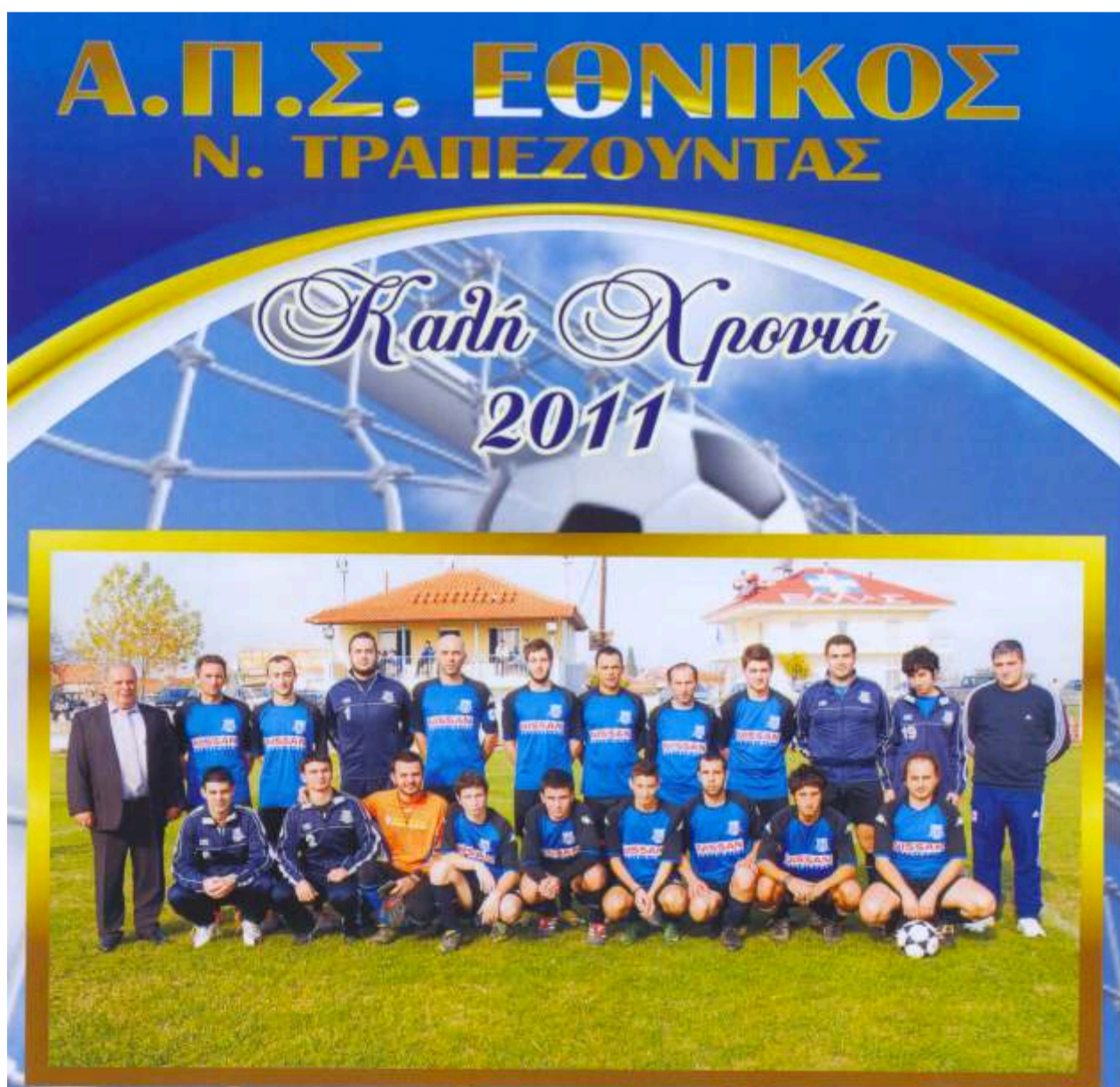
ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

Αγαπητοί συνδρομητές της εφημερίδας μας με την παρούσα ανακοίνωση σας κάνουμε γνωστό και κυρίως σε αυτούς που διαμένουν στο εξωτερικό ότι μπορείτε το αντίτιμο της συνδρομής των «ΟΦΙΤΙΚΩΝ ΝΕΩΝ» να το καταβάλετε στα υποκαταστήματα της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδας και στον αριθμό λογαριασμού του Συλλόγου
BIC ETHNGRAA
(6001103730000037329617411)

Το Δ.Σ. του
Συλλόγου και η Συντακτική
Επιτροπή της Εφημερίδας

ΕΠΙΤΥΧΟΝΤΕΣ ΣΕ ΑΕΙ ΚΑΙ ΤΕΙ ΜΕ ΟΦΙΤΙΚΗ ΚΑΤΑΓΩΓΗ

1. **Αμοιρίδης Φίλιππος** του Ηλία και της Δέσποινας, εισαχθείς στο τμήμα Φαρμακευτικής του Πανεπιστημίου Πατρών.
2. **Σπανίδου Αθηνά** του Ιωάννη και της Άννας, εισαχθείς στο τμήμα Ιστορίας & Αρχαιολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών.
3. **Χαρίτογλου Βασίλειος** του Βασιλείου και της Μαρίας, εισαχθείς στη Σχολή Διεθνών και Ευρωπαϊκών σπουδών στο Πάντειο Πανεπιστήμιο Αθηνών
4. **Αραβίδης Αναστάσιος** του Γεωργίου και της Αικατερίνης, εισαχθείς στο Τμήμα Κοινωνικής Διοίκησης του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης.
5. **Αμοιρίδης Ιωάννης** του Αντωνίου και της Δήμητρας, εισαχθείς στο Τμήμα Αυτοματισμού του ΤΕΙ Θεσ/νίκης.

Ηθη και έθιμα Χριστουγέννων και Πρωτοχρονιάς από περιοχές του Πόντου

Εξετάζοντας τις γιορτινές προετοιμασίες του ετήσιου κύκλου στο ποντιακό σπίτι, παρατηρούμε ότι στις γιορτές οι νοικοκυρές ετοίμαζαν εκλεκτά εδέσματα τα «αγνάρατα» όπως φαγητά με κρέας και κυνήγι, μελόπιτες και μελοκούλουρα, βουτυρόμελο, πεστίλια από μούρα ή σύκα, κ.ά.

Τον Δεκέμβρη, στη γιορτή της Αγίας Βαρβάρας έφτιαχναν μελόπιτες και βαρβάρα με σιτάρι, καλαμπόκι και φασόλια και τα μοίραζαν σε γείτονες και παιδιά. Τις μελόπιτες τις ετοίμαζε κάποιος ηλικιωμένος από την οικογένεια με μέλι, σιτάρι, καρύδια, και αλεύρι, προσφορά της γειτονιάς. Σύμφωνα με το έθιμο, με το μέλι της πίτας σχημάτιζαν σταυρό στην πόρτα του σπιτιού.

Στις 15 του Δεκέμβρη, στις αγροτικές περιοχές γιόρταζαν τα «Αλλά» στους αγρούς για τη ευόδωση των καρπών της γης.

Για τα Χριστούγεννα, σε πολλά μέρη του Πόντου, οι νοικοκυρές συνήθιζαν να παρασκευάζουν πίτες από καλαμποκάλευρο, αλευροχαλβά, κατμέρια και τον «πουρμά», σιροπιαστό γλυκό που θύμιζε το σαραϊγλί. Την Πρωτοχρονιά υπήρχε η συνήθεια να ραίνουν τα σπίτια με ξηρούς καρπούς, σιτάρι καλαμπόκι για διαρκή ευτυχία και να στέλνουν στο νομό, τα πεθερικά και τους γονείς την «απολαβή» δώρο από φαγώσιμα, πίτες, γλυκά και φρούτα.

Στην Τραπεζούντα παραμονές Χριστουγέννων οι νοικοκυρές απαραίτητως ζύμωναν κουλούρια για το σπίτι και τα ζώα. Επίσης ζύμωναν τα χριστόψωμα τα

οποία περιείχαν καρύδια και όταν ψήνονταν τα περίχυναν με μέλι. Πάνω στο χριστόψωμο κεντούσαν με αμύγδαλα τη γέννηση του Χριστού. Στόλιζαν ένα τραπέζι δίπλα στο Χριστουγεννιάτικο δένδρο, με διάφορα γιορτινά καλούδια κι ένα εικόνισμα, αφιερωμένο στην Παναγία, το «Τραπέζι της Παναγίας».

Την Πρωτοχρονιά ετοίμαζαν την Βασιλόπιτα με φύλλα ζύμης, βάζοντας μία στρώση βουτυρωμένο φύλλο, μια στρώση κοπανισμένο καρύδι ζάχαρη και κανέλα. Μόλις έστρωναν πέντε φύλλα, τοποθετούσαν το φλουρί όρθιο- για να σφηνωθεί και να μην γλιστρήσει στο κόψιμο-, συνέχιζαν με άλλα πέντε φύλλα και έψηναν την βασιλόπιτα στο φούρνο.

Το σούρουπο η νοικοκυρά κατέβαινε στον κήπο και έπαιρνε επτά κλαδιά από επτά διαφορετικά δένδρα. Με αυτά σταύρωνε τρεις φορές το αναμμένο τζάκι κι έλεγε:

«Κάλαντα και καλούσκαιρα και πάντα και του χρόνου» και συνέχιζε: «Αϊ-Βασίλη μου με το δεξί σου πόδι να μπεις στο σπίτι και να φέρεις υγεία, ευτυχία και χαρά στο σπίτι μας», και έριχνε τα κλαδιά στη φωτιά. Μετά έστρωνε τραπέζι με μήλα, πορτοκάλια, αμύγδαλα, φουντούκια, κουλούρια και την πίτα στη μέση με μια λαμπάδα αναμμένη. Στο μικρότερο παιδί, αφού προσευχότανε, έδιναν μια εικόνα που αυτό την έβγαζε έξω από το σπίτι. Μόλις γύριζε ο χρόνος, το παιδί έκανε ποδαρικό κρατώντας το εικόνισμα, ράντιζε το σπίτι με ρύζι και άφηνε στη μέση του δωματίου

μία πέτρα. Ο μεγαλύτερος της οικογένειας έκοβε την πίτα, λέγοντας ευχές, σε τόσα κομμάτια όσα ήταν τα μέλη της οικογένειας και έκοβε επίσης κι ένα για τον Αϊ-Βασίλη, για το εικόνισμα και για το σπίτι. Μετά, νύχτα ακόμη, η νοικοκυρά έπαιρνε ένα κομμάτι πίτα ένα μήλο και ένα πορτοκάλι και πήγαινε στη βρύση. Τα άφηνε εκεί για τον «ξενιτεμένο και περαστικό», έπαιρνε νερό και γύριζε αμίλητη στο σπίτι. Μόλις άνοιγε την πόρτα έλεγε: «έφερα την ευτυχία στο σπίτι, τα κορίτσια να καλοπαντρευτούν και οι παντρεμένοι να είναι ευτυχισμένοι.». Με το χάραμα πήγαινε στο στάβλο και έδινε μια μπουκιά πίτα στα ζώα. Ανήμερα της Πρωτοχρονιάς η οικογένεια έκοβε την δεύτερη πίτα.

Στην Ινέπολη του νομού Κασταμονής, οι νοικοκυρές ετοίμαζαν για τα Χριστούγεννα τα παραδοσιακά γλυκά «κετέ», «ισλί», «κατμέρια» ενώ την Πρωτοχρονιά παρασκεύαζαν χαλβά από αλεύρι και βούτυρο καβουρντισμένο, που το άδειαζαν σε ταψί και το περίχυναν με σιρόπι. Μετά έβαζαν στο χαλβά ένα φλουρί, τον χάραζαν σε κομμάτια και το είχαν για βασιλόπιτα. Από τη επιτυχία του χαλβά εξαρτάται η τύχη της χρονιάς.

Στην Αμάσεια, τα βασικά γιορτινά εδέσματα ήταν το κεσκέκι, το σουμπορεγί και το τζεβιζλί τσορέκ. Διαδεδομένο υλικό για τις πίτες ήταν το χασισόλαδο και οι χασισόσποροι τους οποίους επεξεργαζόταν όπως τους κόκκους του καφέ. Καβουρντίζανε τους σπόρους σ' ένα τηγάνι χωρίς λάδι ώσπου να πάρουν μαύρο χρώμα και να βγάλουν το λάδι τους

Τις μέρες που πλησιάζουν, τα Χριστούγεννα, σκεφτόμαστε τα παλιά χρόνια και ρωτάμε τους γερούς για τα ήθη και τα έθιμα που είχαν τότε.

Κάθε σπίτι είχε και ένα γουρούνι. Την παραμονή των Χριστουγέννων το έσφαζαν και με το κρέας του έφτιαχναν "γαβουρμά" και "τσιλιγάνια", όπως τα λένε στα ποντιακά. Το λίπος του γουρουνιού το λιώνανε και το χρησιμοποιούσαν στις πίτες και τα φαγητά. Φτιάχνανε ακόμα τσουρέκια στο φούρνο, που έμοιαζαν με πίτες. Τα παιδιά έψελναν τα ποντιακά κάλαντα και τους έδιναν, αντί για λεφτά, ξηρούς καρπούς, ξερά σύκα και κερατούτσες που έμοιαζαν με φασόλια αλλά ήταν γλυκές.

Την πρώτη μέρα των Χριστουγέννων, μετά την εκκλησία, τρώγανε όλοι μαζί στο τραπέζι πατσά. Ένα άλλο έθιμο ήταν η προσφορά δώρων στα παιδιά από το νομό τους και, πολλές φορές, ο βαφτισμιός πρόσφερε δώρα στο νομό του και αυτό λεγόταν "καλαντίασμαν".

Σε άλλα μέρη οι Πόντιοι, παραμονές Χριστουγέννων, μαζεύονταν στην πλατεία και αποφάσιζαν για το γιορτινό τραπέζι. Ο καθένας αποφάσιζε τι ζώο θα σφάξει. Άλλος ένα γουρούνι άλλος μοσχάρι, άλλος κουνέλι κ.ά. Οι γυναίκες αποφάσιζαν να πάνε στην αγορά και να ψωνίσουν διάφορα λαχανικά και φρούτα.

Σαν έφταναν τα Χριστούγεννα όλοι οι χωριανοί ετοίμαζαν τα τραπέζια τους κάτω στην πλατεία. Οι γυναίκες τακτοποιούσαν τα ωραία ψητά και όλοι έτρωγαν και έπιναν διασκεδάζοντας χαρούμενα και ξεχνώντας κάθε λύπη και στεναχώρια.

Το βράδυ της Πρωτοχρονιάς διάλεγαν ένα μεγάλο κούτσουρο για να καίγεται στο τζάκι. Πίστευαν ότι η φωτιά διώχνει τα δαιμόνια που έρχονταν από την καπνοδόχο. Το κούτσουρο αυτό το λέγανε "καλαντοκάρ". Το ίδιο βράδυ ο αρχηγός της οικογένειας έκοβε τη βασιλόπιτα, που το φλουρί της ήταν μια δεκάρα. Έπειτα ο ίδιος ανακάτευε φουντούκια με νομίσματα και τα πετούσε ψηλά τρεις φορές λέγοντας ευχές για τη νέα χρονιά. Ξημέρωμα Πρωτοχρονιάς πηγαίνανε οι χωριανοί στη βρύση του χωριού. Αφήνανε εκεί τσουρέκια, γλυκίσματα, φρούτα και έπαιρναν νερό (το θεωρούσαν αγιασμένο) για να ραντίσουν το σπίτι. Μετά έσπαζαν στην πόρτα του σπιτιού ένα ρόδι για το γούρι.

Σε άλλα μέρη κάθε οικογένεια έπαιρνε από ένα κυδώνι και το έκοβε σε τόσα κομμάτια όσα άτομα ήταν στην οικογένεια. Μετά έβαζαν μια δραχμή μέσα σ' ένα κομμάτι, το ανακάτευαν μέσα σε μια πετσέτα και διάλεγε ο καθένας από ένα. Σε όποιον τύχαινε η δραχμή αυτός μετά έπρεπε να σηκωθεί τα χαράματα, να πάρει μια κανάτα και να πάει κάτω στην πλατεία να τη γεμίσει με νερό. Από αυτό το νερό θα έβαζε λίγο στα ζώα, θα κρατούσε λίγο να πλυθούν και λίγο για να πιουν.

Μετά χρόνια, οι συνήθειες άλλαξαν, όμως μαζί τους άλλαξαν και οι άνθρωποι. Εμείς πιστεύουμε ότι τότε υπήρχε περισσότερη αγάπη και αλληλοβοήθεια παρά σήμερα.

Σφάξιμο γουρουνιού την παραμονή των Χριστουγέννων στη Νέα Τραπεζούντα

ΠΟΝΤΙΑΚΑ ΠΡΩΤΟΧΡΟΝΙΑΤΙΚΑ ΚΑΛΑΝΤΑ ΟΦΕΩΣ

Αρχή Κάλαντα

Αρχή Κάλαντα κι αρχή του χρόνου – κι αρχή του χρόνου, πάντα Κάλαντα πάντα του χρόνου – πάντα του χρόνου, αρχή μήλον εν κι αρχή κυδών εν – κι αρχή κυδών εν, κι αρχή βάλασαμον το μυριγμένον – το μυριγμένον. Εμυρίστεν ατο ο κόσμος όλεν – ο κόσμος όλεν, για μυρίστ' ατο κι εσύ αφέντα – καλέ μ' αφέντα. Έρθαν καλά παιδιά στην πόρταν- και ξαν στην πόρτα σ', άψον το κερί σ' κι έλα στην πόρτα σ' – κι έλα στην πόρτα σ'. Χά μηλόπα, χα ξερά τζιρόπα- ξερά τζιρόπα, χα ξερά, μαύρα κοκκιμελόπα- κοκκιμελόπα. (Χρόνια πολλά πάντα και του χρόνου).

Τζιρόπα = φρούτα φουρνιασμένα ή ξηραμένα στον ήλιο, Κοκκιμελόπα = τζάνερα, είδος ικρών δασμάσκηων.

ΣΥΝΤΟΜΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Ο στίχος είναι δεκασύλλαβος. Το δεύτερο ημίστιχο επαναλαμβάνεται κατά την εκτέλεση του τραγουδιού. Τροχαϊκό είναι το μέτρο, χωρίς όμως απόλυτη πειθαρχία σ' αυτό.

Ο σκοπός, σε αντίθεση με τα Χριστουγεννιάτικα κάλαντα «Χριστός γεννέθεν...», είναι αρκετά εύθυμος. Ανταποκρίνεται στο χαρμόσυνο γεγονός του ερχομού του Νέου Έτους.

Με τη λέξη «Αρχή» υποδηλώνεται με έμφαση το ξεκίνημα της καινούργιας χρονιάς. Η φράση «Αρχή μήλον εν κι αρχή κυδών' εν' αποτελεί υπαινιγμό για το καλάντισμα της βρύσης σε μήλα, κυδώνια κλπ. λίγο πριν από τα μεσάνυχτα της Πρωτοχρονιάς. Τούτο γίνεται από ελεύθερες κοπέλες, για να ανοίξει η τύχη τους. Οι κοπέλες φεύγουν μετά το καλάντισμα και ύστερα από λίγο πλησιάζουν στη βρύση τα ελεύθερα παλικάρια που τρώνε τα μήλα και φαρμακώνονται από τον έρωτα. Τούτο υπογραμμίζεται στο επόμενο σχετικό τραγούδι.

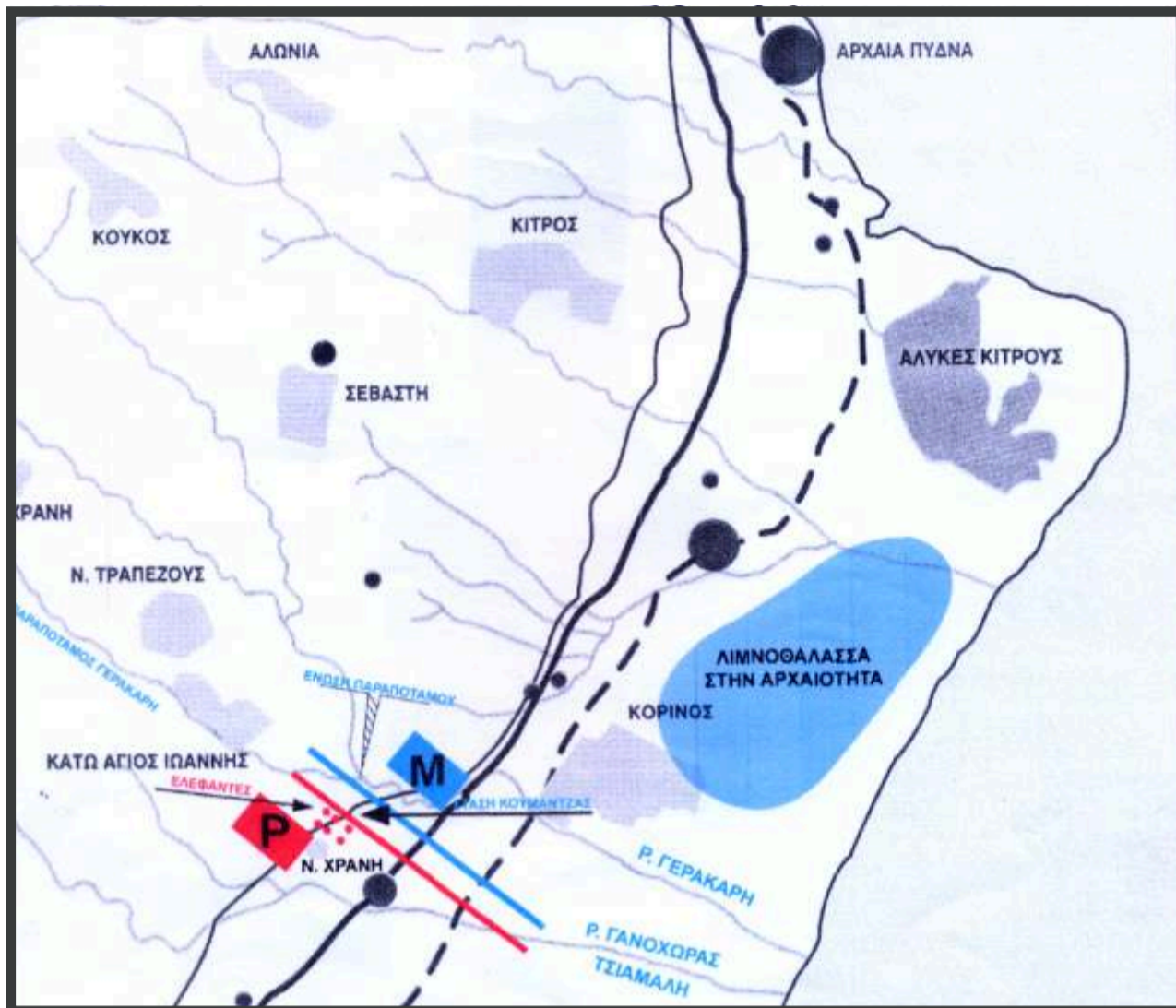
Το μήλον σο πεγάδι.

Ανάθεμα π' εκρέμιζεν το μήλον σο πεγάδι,

το μήλον είχαν φάρμακον και το πεγάδ' μαγείας.

Μαγεύ εμέν, μαγεύ' κι εσέν, μαγεύ' τοι δύς εντάμαν.

Η κόρ' μαγεύ' ελληνικά, ρωμαϊκά παλικάρια.

Η ΜΑΧΗ ΤΗΣ ΠΥΔΝΑΣ

(22 ΙΟΥΝΙΟΥ 168 Π.Χ.)

του **Λορδάνη Ποιμενίδη**

Συνέχεια από το προηγούμενο φύλλο

«Σ' έπιασα» ακούστηκε να λέει μια φωνή πίσω μου και ένα χέρι τυλίχτηκε γρήγορα γύρω από τον λαιμό μου. Χρειάστηκε μόνο ένα γύρισμα και μια κίνηση αστραπιαία και ο θύτης έγινε θύμα.

«Ε, δεν είσαι δίκαιος» είπε ο μικρός με την πλάτη στο χώμα.

«Καλά τα πήγες μικρέ, λίγο στο τέλος τα θαλάσσωσες» του είπα.

«Πρωτέα, θα πάμε στο Γερακάρη για εκπαίδευση σήμερα;» ρώτησε ο μικρός καθώς τίναζε τον χιτώνα του από τις σκόνες, και συνέχισε. «Κάνει ζέστη σήμερα και θα είναι ωραία κάτω από τα δέντρα δίπλα στο ποτάμι».

«Εντάξει μικρέ, πρώτα όμως θέλω να ελέγξω τον εξοπλισμό σου. Είναι όλα εντάξει;»

«Εντάξει εντάξει τα έκανα όλα όπως μου είπες εχθές», απάντησε ο μικρός.

Το τόξο, όπως και τα περισσότερα όπλα είναι προέκταση από τον εαυτό και το σώμα μας, έτσι χρειάζονται την ανάλογη προσωπική φροντίδα και συντήρηση. Αφού έκανα ένα γρήγορο έλεγχο, με κάποιες μικροπαρατηρήσεις, ξεκινήσαμε. Ο μικρός δεν έκλεινε το στόμα από την χαρά του.

«Ξέρεις Πρωτέα, μετά την εκπαίδευση λέω να κά-

νουμε και καμιά βουτιά. Εκεί στην ένωση του παραποτάμου με τον Γερακάρη έχει ένα πολύ βαθύ σημείο» είπε.

Σταμάτησα απότομα και τον κοίταξα ξαφνιασμένος.

«Και που το ξέρεις εσύ αυτό μικρέ;» ρώτησα.

Τα έχασε και έγινε κατακόκκινος προσπαθώντας να δικαιολογηθεί. Όσο περισσότερο προσπαθούσε τόσο πιο πολύ τα μπερδεύει. Στο τέλος έσκυψε το κεφάλι και μου είπε την αλήθεια.

«Εντάξει πήγα σκαστός».

Αφού πήρα την απάντηση που έπρεπε τον έπιασα από τον ώμο και του είπα.

«Έλα πάμε έχουμε εκπαίδευση».

Σήκωσε το κεφάλι με μιας, και γεμάτος χαρά ρώτησε.

«Δηλαδή δε θα το μάθει κανείς;» εννοώντας τον πατέρα του.

«Όχι μικρέ, αυτό που έκανες είναι πολύ επικίνδυνο και ξέρεις ότι είμαι υπεύθυνος για σένα». «Πάντως πρέπει να ξέρεις ότι ο Γερακάρης έχει και πολλά άλλα, πιο βαθιά σημεία εκτός από την ένωση.» του είπα, και στα χείλη του διαγράφηκε ένα ελαφρό πονηρό χαμόγελο.

Το νερό ήταν πολύ κρύο, αλλά ο μικρός δεν έλεγε να σταματήσει να τσαλαβουτάει μέσα έξω. Βγήκε από το ποτάμι τρέμοντας και τον σκούπισα με το πανί που τυλίγαμε τον εξοπλισμό. Τυλιγμένος και χοροπηδώντας πάνω κάτω για να ζεσταθεί, είπε.

«Τελικά ο πατέρας είχε δίκιο».

«Για πιο πράγμα;»

«Τον άκουσα που έλεγε ότι είσαι από αυτά τα μέρη, και ότι μεγάλωσες σ' αυτήν την περιοχή. Αλλιώς πως θα γνώριζες τόσο καλά το ποτάμι;»

«Ναι είναι αλήθεια μικρέ και 'γω όταν ήμουν στην ηλικία σου τα ίδια έκανα, αλλά αυτό θα 'ναι το μυστικό μας έτσι;»

«Εντάξει, εντάξει» είπε ο μικρός και με πολύ μεγάλη ανυπομονησία συνέχισε.

«Θέλω να μου πεις, θέλω να ακούσω Πρωτέα, πες μου καμιά ιστορία από τα παιδικά σου χρόνια».

«Θα σου πω μικρέ αλλά όχι σήμερα», του είπα προσπαθώντας να αποφύγω την συζήτηση.

«Έλα Πρωτέα, μέχρι να στεγνώσω έχουμε αρκετό χρόνο, και 'δω είναι το πιο κατάλληλο μέρος». Είπε προσπαθώντας να με πείσει. «Είμαστε μόνοι, και έχει

ήσυχία, μόνο ο ήχος από το καθαρό γάργαρο νερό από το ποτάμι ακούγεται».

Καθαρό, σκέφτηκα και βυθίστηκα για δευτερόλεπτα στο παρελθόν. Μετά κοιτώντας στο πουθενά του είπα.

«Δεν ήταν πάντα έτσι μικρέ, μια μέρα είχε γίνει κόκκινο».

«Κόκκινο» είπε με σιγανή φωνή ο μικρός άρχοντας βλέποντας στο πρόσωπο μου αυτό το απόκοσμο και σοβαρό ύφος.

Αναθάρρεψε όμως ξαφνικά και άρχισε να φωνάζει και να με κατηγορεί.

«Πως μπορεί να έγινε κόκκινο, νομίζεις ότι θα πιστέψω αυτά που μου λες;»

«Δεν μπορείς να με καταλάβεις μικρέ, θα σου εξηγήσω κάποια άλλη φορά», του είπα.

«Δεν είμαι μικρός, μην με ξαναπείς μικρό, το όνομα μου είναι Τίτος». Είχε πραγματικά νευριάσει. Αν και ήταν κάπως αστείο, παρ' όλα αυτά πήρα το ανάλογο σοβαρό ύφος και του είπα.

«Εντάξει άρχοντα Τίτο θα σου πω, αλλά ήδη έχουμε αργήσει, και είναι καλύτερα να αρχίσω την ιστορία μου καθώς θα επιστρέψουμε».

Μαλάκωσε κατευθείαν, και κάνοντας ένα καταφατικό νεύμα ξεκινήσαμε.

«Ας πάρουμε τα πράγματα από την αρχή», του είπα παίρνοντας τον δρόμο της επιστροφής. Η αγροικία μας βρισκόταν ανατολικά κοντά στο μέρος της πεδιάδας όπου η κεντρική κοίτη του Γερακάρη χωριζόταν και σε μικρότερες λίγο πριν το ποτάμι συναντήσσει την θάλασσα. Από την βορειοδυτική πλευρά, μετά την λιμνοθάλασσα, το μεγάλο δάσος με τα τεράστια κορίνια δέντρα, που κάποια από αυτά δεν μπορούσαν να τα αγκαλιάσουν ούτε τρεις άντρες μαζί, μας προστάτευε από τους παγωμένους βοριάδες του χειμώνα. Και μας εφοδίαζε με ξύλα για την φωτιά και τις διάφορες επισκευές και συντήρηση που χρειαζόταν κατά καιρούς η στέγη και η πλινθόκτιστη οικία μας. Καλλιεργούσαμε κάποιες εκτάσεις, κυρίως όμως ήμασταν κτηνοτρόφοι. Ήμουν ο δεύτερος κατά σειρά από τα 4 αδέρφια μου και είχα αναλάβει να φροντίζω ένα μικρό κοπάδι αιγοπρόβατα. Δεν μπορώ να πω ότι μου άρεσαν ιδιαίτερα τα γράμματα, τέλειωσα την βασική εκπαίδευση με το ζόρι. Αυτό που μου άρεσε περισσότερο ήταν να γυρίζω και να εξερευνώ την περιοχή βοσκώντας τα ζώα μου, πηγαίνοντας καθημερινά σε διαφορετικά μέρη το κοπάδι. Όταν τέλειωνα με τις δουλειές, στον ελεύθερο χρόνο μου οργανώναμε μαζί με του συνομήλικους φίλους μου διάφορες σκανταλιές. Ανεβαίναμε κρυφά στους τύμβους των πλουσιών βασιλικών οικογενειών, όταν άνοιγαν σε περίπτωση ταφής και φυλάσσονταν από στρατιώτες μέχρι να ολοκληρωθεί η τελετή. Κουτροβυβαλούσαμε πολλές φορές μέχρι κάτω όταν γινόμασταν αντιληπτοί από τους φρουρούς και μας έπαιρναν στο κυνήγι έως ότου απομακρυνθούμε αρκετά από την περιοχή. Άλλες φορές κάναμε επιδρομές στις ατέλειωτες εκτάσεις με τις διάφορες καλλιέργειες που υπήρχαν στην πεδιάδα, και κλέβαμε λαχανικά και φρούτα της εποχής. Υπήρχαν μέρες που αγανακτισμένοι αγρότες μας έστηναν καρτέρι και τις τρώγαμε για τα καλά όταν μας έπιαναν, γιατί η ζημιά που προκαλούσαμε στις καλλιέργειες ήταν τριπλάσια από τα κλοπιμαία. Το καλύτερο μας όμως ήταν το κυνήγι και το ψάρεμα. Είχαμε κατασκευάσει διάφορα αυτοσχέδια όπλα, από σφεντόνες, τόξα, και ακόντια, και ήμασταν ο φόβος και ο τρόμος κάθε ζωντανού που υπήρχε στην πεδιάδα και στο ποτάμι. Φτιάχναμε και παγίδες με καλάμια, για τα ψάρια που ξέβραζε όταν φούσκωνε η θάλασσα μέσα στον Γερακάρη. Ήμασταν πάντα βρεγμένοι και πάντα βρώμικοι. Ο πατέρας μου ήταν ήσυχος άνθρωπος και αρκούταν σε συστάσεις και συμβουλές, αλλά χωρίς αποτέλεσμα στις περισσότερες φορές. Μάταια ο καημένος προσπαθούσε με καλό τρόπο να μας ηρεμήσει, και να μας πείσει με τα λόγια να καταλάβουμε ότι δεν είναι σωστό να δημιουργούμε προβλήματα στους άλλους, και στα άμοιρα άγρια ζωντανά της φύσης. Τα ταλαιπωρούσαμε βάνουσα όταν τα αιχμαλωτίζαμε στα υποτιθέμενα κυνήγια που κάναμε με τους φίλους μου, και στο τέλος τα σκοτώναμε για πλάκα. Σαν πρώην σαρισσοφόρος και θεραπευτής των αλόγων του Μακεδονικού στρατού, και αργότερα των υπολοίπων ζώων που είχαμε στην αγροικία μας, ο πατέρας έτρεφε μια ιδιαίτερη αγάπη και ευαισθησία για όλα τα ζωντανά, πράγμα που με πολύ μεγάλη υπομονή και καλοσύνη ήθελε να μας μεταδώσει. Η Μάννα μου όμως δεν ήταν και τόσο της

θεωρίας, και με το παραμικρό μας τις έβρεχε κανονικά. «Τα υπόλοιπα όμως μικρέ θα σου τα πω αύριο», του είπα και σήκωσε το κεφάλι του απότομα κοιτώντας ξαφνιασμένος γύρω του, σαν να είχε μόλις ξυπνήσει από τον ύπνο. Ούτε που κατάλαβε ότι είχαμε φτάσει ήδη στην έπαυλη. Με χαιρέτησε βιαστικά, και φεύγοντας για το δωμάτιο του σταμάτησε και φώναζε προς το μέρος μου.

«Ξέρεις Πρωτέα μ' αρέσει που με λες μικρό».

Οι όροι είχαν αντιστραφεί. Η αφήγηση των παιδικών μου χρόνων είχε και τα καλά της. Αντί να φωνάζω και να περιμένω συνέχεια, όπως έκανα καθημερινά τον μικρό άρχοντα για εκπαίδευση, τώρα πολύ πιο νωρίς από την προκαθορισμένη ώρα, με περίμενε αυτός έξω από το κατάλυμα μου. Είχε όλο τον εξοπλισμό στην εντέλεια μαζί του, και ξεκινήσαμε κατευθείαν. Ήμουν σίγουρος ότι αυτή την φορά η εκπαίδευση δεν θα διαρκούσε κανονικά. Ο μικρός άρχοντας έριχνε κάπως βιαστικά, σαν να ήθελε να τελειώσουμε το συντομότερο την εξάσκηση, αλλά όμως περιέργως, και η τεχνική του, αλλά και οι βολές του ήταν καλές.

Του είπα ότι έχει κάνει μεγάλη πρόοδο και βελτιώθηκε αρκετά τον τελευταίο καιρό, επισημαίνοντας μόνο κάποια σημεία που έπρεπε να προσέξει λίγο παραπάνω, αν και δεν πιστεύω πως ούτε άκουσε, ούτε κατάλαβε τίποτε από τα δύο. Το βλέμμα του καθώς με κοιτούσε ήταν σαν να έλεγε, άντε ξεκίνα. Δεν ήθελα να τον κρατήσω περισσότερο σε αγωνία και άρχισα αμέσως λέγοντας.

«Λοιπόν που είχαμε μείνει εχθές;»

«Έλεγες ότι τις έτρωγες συχνά από την μάνα σου», είπε βιαστικά ο μικρός.

«Α, ναι» είπα χαμογελώντας. «Ήμασταν αγρίμια, μπορώ να πω ότι δεν την παρεξηγώ τώρα που το σκέφτομαι. Κατατρόμαξε πολλές φορές βλέποντας με, είτε πρησμένο ολόκληρο από άγριες μέλισσες που με τσιμπούσαν όταν προσπαθούσα να κάψω τις φωλιές τους. Ή ήμουν γεμάτος αίματα από κάποια επικίνδυνα παιχνίδια που κάναμε σε καθημερινή βάση με τους φίλους μου». Μεγαλώνοντας όμως σιγά σιγά, τα ενδιαφέροντα μας άλλαξαν, και τον ελεύθερο μας χρόνο τον περνούσαμε στην πόλη της Πύδνας. Εκεί είχε πάρα πολλά και πολύ ωραία κορίτσια».

Τα μάγουλα του μικρού είχαν γίνει κατακόκκινα απλά και μόνο στο άκουσμα της λέξης, και συνέχισα αμέσως την αφήγηση για να μη νιώθει άβολα.

«Ήμασταν πολύ αδέξιοι και ντροπαλοί, και τα κορίτσια, στην καλύτερη περίπτωση γελούσαν με τα καμώματά μας, ή κάποιες άλλες φορές θα μας απέφευγαν, βάζοντας το στα πόδια. Μετά από τις καθημερινές συνεχόμενες περιπλανήσεις και αποτυχίες που είχαμε με το άλλο φύλλο, το σούρουπο της κάθε ημέρας μας έβρισκε να κατηφορίζουμε την νότια πλευρά της πόλης κατεβαίνοντας τα σκαλοπάτια που οδηγούσαν ανατολικά προς το λιμάνι και την θάλασσα. Εκεί κάτω μαζί με τους ναύτες, τους εμπόρους, και τους ταξιδιώτες, σβήναμε και εμείς την δίψα μας στην πηγή με το πεντακάθαρο κρύο νερό που είχε ξεπηδήσει στην άκρη του βράχου, λίγο πριν πάρουμε και πάλι το δρόμο της επιστροφής για τις αγροικίες, κόβοντας πάντα δρόμο από κάποιες στενόμακρες λωρίδες γης που υπήρχαν μέσα στις ελώδεις περιοχές της λιμνοθάλασσας. Ως συνήθως στον γυρισμό βγάζαμε τους χιτώνες μας και κυλιόμασταν για προστασία από την κορυφή έως τα νύχια μέσα στην αργιλώδη λάσπη του βάλτου, και κάναμε σχεδόν όλη την διαδρομή τρέχοντας. Όχι όμως γιατί αργούσαμε όπως πάντα, αλλά γιατί υπό φυσιολογικές συνθήκες και με κανονικό βάδην, τα εκατομμύρια κουνούπια που υπήρχαν στην περιοχή θα μας έτρωγαν ζωντανούς πριν ακόμη προλάβουμε να ξεκινήσουμε. Στο τέλος φτάνοντας στον Γερακάρη, σαν μαύρες σκίες ορμούσαμε πηδώντας μέσα στην κοίτη του για να ξεπλυθούμε από τις λάσπες και τα χρώματα.

Αν και η πόλη της Πύδνας ήταν ένας παράδεισος για μας, μετά από ένα χρονικό διάστημα δεν ικανοποιούσε τις ορέξεις μας για δράση και περιπέτεια.

Καθώς είχαμε μεγαλώσει αρκετά, το μόνο που θα μπορούσε να ξαναζωντανέψει την νεανική μας φλόγα ήταν κάτι που οι περισσότεροι νέοι είχαν ονειρευτεί και το θεωρούσαν πολύ μεγάλη τιμή. Να καταταγούν στο

Μακεδονικό στράτευμα.

«Εκεί εκπαιδεύτηκες σαν τοξότης;» ρώτησε ο μικρός άρχοντας.

«Μην βιάζεσαι έχουμε πολύ δρόμο μπροστά μας ακόμη», του είπα. «Συγκεντρωνόμασταν κατά ομάδες στα σημεία στρατολόγησης και περνούσαμε ένας ένας μπροστά από τις επιτροπές. Τρεις φορές μας απέρριψαν εμένα και τους φίλους μου, γιατί όσο και αν υποκρινόμασταν και όσα ψέματα και αν λέγαμε, ότι πραγματικά έχουμε συμπληρώσει το απαιτούμενο όριο ηλικίας, δεν τους πείθαμε με τίποτα την επιτροπή. Θυμάμαι τον υπεύθυνο αξιολόγησης με κοιτάει αμίλητος και χαμογελαστός όση ώρα του αράδιαζα ψέματα και δικαιολογίες, να λεί στο τέλος. — Ο επόμενος, ο επόμενος. Τελικά την επόμενη χρονιά τα καταφέραμε και περάσαμε μαζί με τους δύο παιδικούς μου φίλους, τον Αρισταγόρα και τον Καλλικράτη. Μαζί πήραμε την απόφαση να καταταγούμε και είχαμε κανονίσει να περάσουμε όλη την εκπαίδευση παρέα. Τα πράγματα όμως δεν έγιναν έτσι όπως τα θέλαμε. Οι άντρες της επιτροπής που ήταν ήδη στρατιώτες γνώριζαν πολύ καλά τα παιχνίδια αυτά των νεοσύλλεκτων, και μας σκόρπησαν σε διάφορες διμοιρίες. Στο εξής θα έβλεπε ο ένας τον άλλον μόνο από μακριά και για πολύ λίγο. Στην αρχή τα πράγματα ήταν πολύ δύσκολα και οι περισσότεροι, για να μην πω όλοι, είχαμε απογοητευτεί.

Τα καψώνια και οι αγγαρείες ήταν ατελείωτες και το μόνο που δεν κάναμε ήταν στρατιωτική εκπαίδευση. Θυμάμαι κάποιες φορές που μετά από εξαντλητικό τρέξιμο, μας άφηναν όρθιους και διψασμένους για ώρες μέσα στο λιοπύρι, ενώ στρατιώτες που είχαν τελειώσει την εκπαίδευση έμπαιναν ανάμεσα στις γραμμές και

μας έλεγαν ειρωνικά.

— Δεν θα είναι σήμερα, θα είναι αύριο, όσο πιο γρήγορα παραιτηθείτε, τόσο το καλύτερο για εσάς.

Για να πω την αλήθεια, σκέφτηκα πολλές φορές να παραιτηθώ, αλλά η ιδέα και μόνο για το τι θα σκεφτόντουσαν οι φίλοι μου για μένα, μ' έκανε να αλλάξω γνώμη. Φαντάστηκα ότι ίσως το ίδιο να σκεφτόντουσαν και αυτοί από την πλευρά τους. Στο μυαλό μου τότε ήρθε η πρώτη μέρα στρατολόγησης και κατάλαβα ότι ίσως να ήταν αυτός ο λόγος που μας είχαν χωρίσει από την αρχή. Αυτό με βοήθησε αρκετά στην μετέπειτα πορεία μου, γιατί τα γυμνάσια και η εκπαίδευση γινόντουσαν όλο και πιο σκληρά. Πάντοτε όμως σκεφτόμουν ότι σίγουρα θα υπάρχει κάποιος λόγος γι' αυτό. Ο μικρός άρχοντας με παρακολουθούσε ακίνητος, σχεδόν κοκαλωμένος. Παρατήρησα ότι τα μάτια του έμεναν ανοιχτά χωρίς να ανοιγοκλείνουν για πολύ ώρα, και μερικές φορές ούτε καν ανέπνεε κανονικά. Είχε απορροφηθεί πάρα πολύ από την αφήγηση, και σκέφτηκα να τον επαναφέρω στην πραγματικότητα πειράζοντάς τον λίγο.

«Δεν είσαι καλά μικρέ;» ρώτησα. «Αν κουράστηκες μπορώ να σταματήσω και συνεχίζουμε άλλη φορά». Τίναξε το κεφάλι του προς τα πάνω σαν να είχε φάει χαστούκι λέγοντας.

«Όχι, όχι Πρωτέα, μια χαρά είμαι, συνέχισε».

«Ωραία λοιπόν» του είπα και ξεκίνησα πάλι την αφήγηση. «Ο καιρός περνούσε με συνεχή καθημερινή εκπαίδευση. Είχαμε μείνει σχεδόν οι μισοί από την διμοιρία μου μέσα σε έξι μήνες. Το νούμερο 16 μας είχε στοιχειώσει όλους. Κάθε στίχος αποτελούταν από 16 άτομα σε βάθος, και 16 σε πλάτος. Το τετράγωνο αυτό των 16X16 αποτελούσε μια φάλαγγα. Οι περισσότεροι εκπαιδευόμασταν αρχικά σαν πεζετέριοι σαρισσοφό-

ροι. Ήταν μια πολεμική τακτική, που η στρατηγική διάνοια του Φιλίππου Β' του πατέρα του Μεγάλου Αλεξάνδρου είχε εφαρμόσει. Η σάρισα ένα δόρυ μήκους 6,18 μέτρων ήταν το κυρίως όπλο των πεζετέριων. Με το παράγγελμα (κάθε τα δόρατα) οι 5 πρώτες σειρές των πεζετέριων πρότασαν σε οριζόντια θέση τις σάρισες και οι υπόλοιποι έντεκα, τις κρατούσαν σε γωνία 45ο μοιρών. Το θέαμα ήταν πολύ εντυπωσιακό, εκατοντάδες σάρισες, δημιουργούσαν ένα αδιαπέραστο τείχος από 6 μέτρα δόρατα. Αυτό όμως που έπρεπε να γνωρίζει πολύ καλά ένας πεζετέριος ήταν η θέση του. Έπρεπε να ξέρει πολύ καλά σε ποιόν στίχο της φάλαγγας και σε ποιο σημείο της δεκαεξάδας έπρεπε να παραταχθεί. Ατελείωτες ώρες εκπαίδευσης με απροειδοποίητα προσκλητήρια παράταξης, και με τους φαλαγγίτες ομαδάρχες να αλλάζουν θέση την τελευταία στιγμή. Είχε περάσει σχεδόν ένας χρόνος εκπαίδευσης και σιγά σιγά άρχισα να μοιάζουμε με στρατιώτες. Είχαμε γνωριστεί πολύ καλά ο ένας με τον άλλον, αλλά και με τους εκπαιδευτές, και αυτό είχε σαν αποτέλεσμα να έχουν μειωθεί κατά πολύ τα καψώνια στην εκπαίδευση.

Τώρα υπήρχε πραγματική στρατιωτική άσκηση. Η κάθε φάλαγγα τώρα συναγωνιζόταν η μία την άλλη, σε ασκήσεις ακριβείας, σε ταχύτητα στον σχηματισμό, και σε πειθαρχία. Όταν είχα ελεύθερο χρόνο, προσπαθούσα να βρεθώ με τους δύο παιδικούς μου φίλους, τον Αρισταγόρα και τον Καλλικράτη και λέγαμε στα γρήγορα τις εμπειρίες μας από τον στρατιωτικό τρόπο ζωής. Κάποιες άλλες φορές ανταλλάζαμε μόνο λοξές ματιές και χαμόγελα, όταν το τμήμα της φάλαγγας του ενός περνούσε δίπλα από το τμήμα του άλλου. Μια μέρα, καθώς περιμέναμε το συσσίτιο οκλαδόν με τις σά-

ρισες ψηλά και ανάμεσα στα πόδια, μας πλησίασε ένας λόχος με βετεράνους τοξότες. Απέθεσαν τον εξοπλισμό τους δίπλα μας και πήγαν κατευθείαν για συσσίτιο. Τον τελευταίο καιρό υπήρχε μεγάλη κινητικότητα μέσα στο στρατόπεδο από διάφορα τμήματα του μακεδονικού στρατού που στρατοπέδευαν μια δύο μέρες και μετά κατευθύνονταν νότια. Κάτι δεν πήγαινε καλά και αυτό φαινόταν στα πρόσωπα των αξιωματικών. Το βλέμμα μου όμως όπως και των περισσότερων από τους νεοσύλλεκτους είχε πέσει επάνω στον εξοπλισμό από τους τοξότες. Ήταν πολύ δύσκολο να μην κοιτάξεις και να μην επεξεργαστείς λίγο, έστω και με τα μάτια αυτά τα αριστουργήματα. Ήταν όλα τέλεια. Ο καθένας τους είχε απλώσει κάτω από ένα, πολύ μαλακό δέρμα και άφησαν με πολύ μεγάλη ευλάβεια πάνω του, το τόξο και την

φαρέτρα με τα βέλη. Όλα στην σειρά και όλα με τον ίδιο τρόπο. Ήμασταν οι τελευταίοι για φαγητό, οι εκπαιδευτές ήταν ήδη μέσα και έτρωγαν. Δεν άντεξα στον πειρασμό και έκανα την μεγαλύτερη τρέλα που θα μπορούσε να κάνει ένας νεοσύλλεκτος. Μια τρέλα που κόντευε να τινάξει στον αέρα ενός χρόνου εκπαίδευση και την μετέπειτα παραμονή μου στο Μακεδονικό στράτευμα. Άφησα σιγά σιγά την σάρισα στο χώμα και κοιτώντας δεξιά και αριστερά κατευθύνθηκα προς το πιο κοντινό τόξο που βρισκόταν στην πλευρά μου. Πίσω μου ακούγονταν ψίθυροι γεμάτοι αγωνία.

«Τρελάθηκες Πρωτέα, τι πας να κάνεις εκεί;».

Το τόξο όμως ήταν ήδη στα χέρια μου. Ήταν υπέροχο, το αριστερό μου χέρι γλίστρησε και φώλιασε στην λαβή του αβίαστα, και η χορδή του ηχούσε σαν καλοκουρδισμένο μουσικό όργανο. Ήμουν μαγεμένος, είχα σχεδόν χάσει την επαφή μου με το περιβάλλον ξεχνώντας τον κίνδυνο για λίγο χρόνο, δεν έβλεπα και δεν άκουγα τίποτα. Θυμήθηκα τα παιδικά μου χρόνια και τα αυτοσχέδια τόξα που φτιάχναμε, και προσπάθησα να το ανοίξω. Ήταν αδύνατο. Προσπάθησα ξανά και ξανά με όλη μου την δύναμη μα τίποτα. Ήμουν αποροφημένος με την προσπάθεια και δεν κατάλαβα την νεκρική σιγή που επικράτησε ξαφνικά στον χώρο, τα πάντα είχαν σωπάσει απότομα.

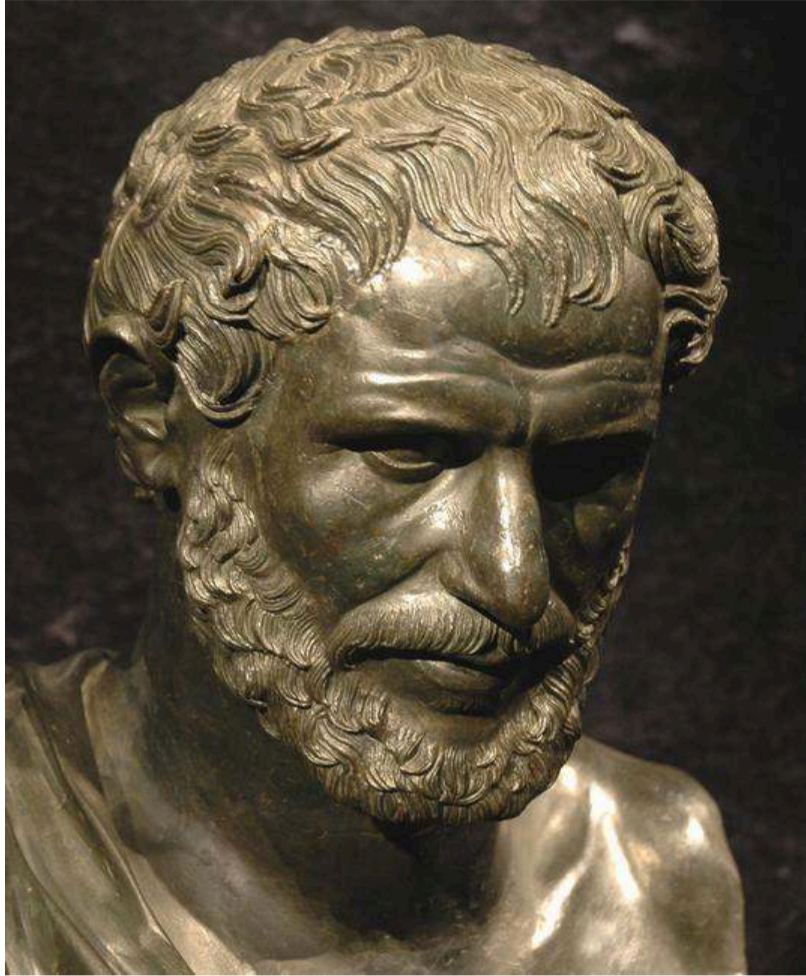
Ένα χέρι πετάχτηκε από πίσω μου και άρπαξε το τόξο και μια γροθιά στο πρόσωπο μ' έριξε κάτω ζαλισμένο και γεμάτο αίματα. Ήταν ο κάτοχος του τόξου που συνέχισε να με χτυπάει με κλωτσιές και να μου λείι βρίζοντας.

* Πρωτέας Φιλίππου Πυδναίος, ήρωας

* Αρισταγόρας του δεινός Μακεδόν εκ Πύδνας, φίλος Πρωτέα

* Καλλικράτης Αντιγόνου Πυδναίος, φίλος Πρωτέα

ΗΡΑΚΛΕΙΤΟΣ

Ο ΣΚΟΤΕΙΝΟΣ ΚΑΙ Η ΚΡΥΜΜΕΝΗ ΑΡΜΟΝΙΑ

Ο Ηράκλειτος ήταν γιος του Βλόσωνος ή κατ' άλλους του Ηράκωντος. Γεννήθηκε το 540 π.χ. στην Έφεσο και καταγόταν από αριστοκρατική οικογένεια. Κατά πολλούς θεωρείται ο επιφανέστερος της Ιωνικής Σχολής και ένας από τους κορυφαίους των λεγόμενων Φυσικών Φιλοσόφων. Σύμφωνα με την παράδοση ο Ηράκλειτος έγραψε ένα βιβλίο και το κατέθεσε στον Ναό της εφεσίου Αρτέμιδος. Το βιβλίο αυτό είχε τον τίτλο περί φύσεως όπου και κατέθετε τις ιδέες και τις φιλοσοφικές απόψεις του. Λένε πως ο Ευριπίδης έδωσε το βιβλίο του Ηρακλείτου στον Σωκράτη να το διαβάσει. Και τον ρώτησε τι γνώμη έχει. Και ο Σωκράτης απάντησε. Αυτά που κατάλαβα ήταν σπουδαία νομίζω πως κι αυτά που δεν κατάλαβα το ίδιο. Πλην όμως για να διαβάσει κάποιος τον Ηράκλειτο πρέπει να είναι δήλιος κολυμβητής, δηλαδή δεινός.

Οι Αρχαίοι τον έλεγαν σκοτεινό όχι γιατί η γλώσσα του ήταν ακατανόητη αλλά γιατί ο λόγος του είχε μεγάλη πυκνότητα και ήταν πολυσήμαντος, και για να κατανοήσεις τον λόγο του Ηρακλείτου έπρεπε να έχεις βαθύ κριτικό πνεύμα και ερμηνευτική ικανότητα. Από το ιδιότυπο αυτό έργο του Σοφού λίγα αποσπάσματα έχουν διασωθεί, και αυτά από σχόλια διαφόρων φιλοσόφων και βιογράφων της αρχαιότητας. Το υπόλοιπο έργο του καταστράφηκε ή κήκε, καθώς και έργα άλλων πραγματικών Σοφών όπως του Επικούρου ή του Δημοκρίτου. Είχε και η αρχαιότητα καυσοβιβλίου και καταστροφείς της πραγματικής αλήθειας.

Το μόνο που μπορούμε να κάνουμε σε αυτό το μικρό άρθρο είναι να παραθέσουμε μερικά, αποσπάσματα του Ηρακλείτου, και ίσως δημιουργήσουμε το ερέθισμα σε κάποιους από τους αναγνώστες της εφημερίδας να μελετήσει και να γνωρίσει παραπέρα το έργο του Σοφότερου ίσως με ταξύ των Ελλήνων.

Απόσπασμα 1 «Αιών παις εστί παίζων πεσσεύων παιδός η βασιληίη» ο χρόνος είναι παιδί που παίζει πεσσούς η βασιλεία ανήκει στο παιδί. Γιατί όμως ο παίχτης χρόνος παρομοιάζεται με παιδί. Εκείνο που υπονοεί ο Σοφός είναι ότι οι κινήσεις του χρόνου δεν καθοδηγούνται από καμία ηθική όπως αυτή των ενηλίκων. Αλλά βρίσκονται πιο κοντά στην αμεριμνησία των παιδιών. Με άλλα λόγια οι κοσμικές δυνάμεις, είναι πέρα από αυτό που θεωρούν οι άνθρωποι καλό ή κακό.

Απόσπασμα 2 «Ο πόλεμος είναι πατέρας και κυβερνήτης των πάντων. Αυτός άλλους τους αναδεικνύει θεούς, και άλλους ανθρώπους άλλους τους κάνει δούλους, και άλλους ελεύθερους. Πόλεμος δεν είναι μόνο η ενόπλη σύγκρουση λέει ο Σοφός αλλά γενικά η διαμάχη η αντιπαλότητα. Με άλλα λόγια η πάλη των αντιθέτων που υπάρχει στον άνθρωπο, και στην φύση. Αυτή η διαπάλη δημιουργεί κίνηση και ενότητα «Εν τω όλον» και βγαίνει το καινούργιο. Συνεπώς όλα τα πράγματα, έχουν το αντίθετό τους κρύο-ζεστό αρνητικό-θετικό καλό-κακό ζωή-θάνατος. Τα αντίθετα συνυπάρχουν και αλληλοσυγκρούονται και γενούν το καινούργιο την αλλαγή. Τίποτε δεν γίνεται χωρίς τη σύγκρουση των αντιθέτων. Τίποτα δεν γίνεται χωρίς πόλεμο, βροντοφωνάζει ο εφέσιος Σοφός μέσα από τους αιώνες.

Απόσπασμα 3 «Ο Ήλιος όχι μόνο είναι καινούργιος κάθε μέρα αλλά είναι πάντοτε νέος συνεχώς.» Εδώ ο Ηράκλειτος μας λέει ότι ο ήλιος αναδημιουργείται αέναα και συνεχώς. Δηλαδή αέναη ροή και αλλαγή, των πραγμάτων για αυτό και ο ήλιος είναι συνέχεια νέος.

Απόσπασμα 4 «Κόσμον τόν δε τον αυτόν απάντων ούτε τις θεών ούτε τις ανθρώπων εποίησε αλλ' ην μεν αι και έστιν και έσται πυρ αιζών απτόμενον μέτρα και αποσβενύμενον μέτρα». Τον κόσμο αυτόν που είναι ο ίδιος για όλα τα όντα δεν τον έπλασε κανείς ούτε θεός ούτε άνθρωπος αλλά υπάρχει από πάντα είναι μια φωτιά που ανάβει και σβήνει σύμφωνα με ορισμένα μέτρα.

Απόσπασμα 5 «Στα ίδια ποτάμια μπαίνουμε και δεν μπαίνουμε. Δεν μπορείς να μπεις δύο φορές στο ίδιο ποτάμι. Τα πάντα ρέουν και τίποτα δεν μένει σταθερό. Και συ ο ίδιος είσαι και δεν είσαι, το επόμενο κλάσμα του δευτερολέπτου. Έχεις υποστεί αλλαγές. Τα ψυχρά θερμαίνονται, το θερμό ψύχεται. Το υγρό ξεραίνεται, το ξερό νοτίζει. Η αρρώστια έκανε την υγεία πράγμα γλυκό, και καλό. Το κακό έκανε το καλό ευχάριστο ο λιμός τον κορεσμό ο κάματος την ανάπαυση. Είναι το ίδιο νεκρός και ζωντανός, ξύπνιος και κοιμισμένος, νέος και γέρος. Γιατί αυτά μεταβαλλόμενα σ' εκείνα είναι και εκείνα μεταβαλλόμενα σε τούτα με ξαφνική και απρόσμενη μεταβολή. Σκορπίζει και πάλι μαζεύει, όλα τα πράγματα έρχονται στην ώρα τους.

Απόσπασμα 6 «Εάν μη έλπηται ανέλπιστον ουκ εξευρήσει ανεξερεύνητον εον και άπορον».

Εάν δεν ελπίζει κανείς το ανέλπιστον δεν πρόκειται να το ανακαλύψει γιατί είναι ανεξερεύνητον και απρόσιτον δεν του ανοίγεις νοητό δρόμο να περάσει να φανεί να γίνει πραγματικότητα.

Απόσπασμα 7 «Εδιησάμην ;;;;Εμεαυτόν» . Έμαθα ψάχνοντας και ρωτώντας τον εαυτό μου. Αυτό το ρητό του Ηρακλείτου ταιριάζει απόλυτα με το δελφικό γνώθις αυτόν άνθρωπε ίνα γνωσ τους θεούς και τας δυνάμεις αυτών, δηλαδή γνώριζε τον εαυτό σου άνθρωπε για να γνωρίσεις τους θεούς και τις δυνάμεις αυτών. Αυτό το δελφικό ρητό έστεκε γραμμένο επί χιλιάδες χρόνια πάνω στο ιερόν του Απόλλωνος για να στρέψει τον άνθρωπο μέσα του για να γνωρίσει τις εσωτερικές του δυνάμεις, που τότε τις παρομοίαζαν με θεούς και θεές. Εάν γινόταν αυτό δηλαδή αν αποκτούσαμε το γνώθις αυτόν ο άνθρωπος θα απελευθερωνόταν από όλα του τα δεινά και θα βιάδιζε καμαρωτός προς την γνώση και σοφία και την αέρμηση τελειότητα αγάπη και χαρά. Αντίθετα ο άνθρωπος αντί να μαθαίνει από τον εαυτό του παρέδωσε την τύχη του σε πανούργα και φθονερά ιερατεία πάσης φύσεως και άφησε αυτούς να σκέφτονται αντί για αυτόν. Και φτάσαμε σήμερα σε αυτήν την κοινωνία της παρακμής και της διευρυνόμενης βαρβαρότητας.

Να πούμε και δυο λόγια για το θάνατο του Ηρακλείτου. Καθώς λένε οι βιογράφοι του εγκατέλειψε την Έφεσο και τους Εφεσίους γιατί αυτοί αδίκησαν τον φίλο του Ερμόδωρο ο οποίος ήταν κυβερνήτης εκείνη την εποχή στην Έφεσο. Ανέβηκε στα βουνά και ζούσε μόνος του τρώγοντας ρίζες και χόρτα μακριά από τους ανθρώπους. Κάποια στιγμή αρώστησε και έπαθε υδρωπικία γιατί έτρωγε χόρτα χωρίς λάδι κατέβηκε στην πόλη στους γιατρούς και τους ρώτούσε αν μετά την βροχή και το νερό έρχεται η ξηρασία κατόπιν μπήκε μέσα σε κοπριές ζώων για να του περάσει η ασθένεια όπου και πέθανε. Άλλοι πάλι λένε ότι έγινε καλά από την υδρωπικία και πέθανε από άλλη ασθένεια. Αυτός ήταν με λίγα λόγια ο βίος και η πολιτεία του Μέγιστου της Ιωνικής Σχολής και των φυσικών φιλοσόφων.

Σάββας Μακεδώνος Παπαδόπουλος

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ ΟΦΕΩΣ

του Δημ. Β. Χατζηιωαννίδη (1899-1988)

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΟ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟ

Η καμένη η γυναίκα, σφούγγισε τα δάκρυα της και εσιώπησε.

Εγώ του στεκόμουν σε μια γωνιά του δωματίου και άκουγα τον διάλογο αυτό στην Ελληνική βέβαια η οποία ήτο η μητρική των γλώσσα έμεινα εμβρόντητος. Τι γυναίκα αυτή, σκέφθηκα, η αγράμματη που δεν διάβασε ούτε Ηρόδοτο, ούτε Θουκυδίδη, ούτε άκουσε για Θερμοπύλες και Μαραθώνες και για «ταν ή επί τας», το πολύ ίσως να έχει ακούσει καμιά φορά από την επίσης αγράμματη γιαγιά της «τεμέτεροι οι παλαιοί Ουρούμ έσανε», (έσανε Ρωμιοί) και τίποτε περισσότερο και όμως η ψυχή της εξανέστη εις την ολιγοψυχίαν της ετέρας. Εκραύγασε η Ελληνική ψυχή με το στόμα της Τουρκάλας:

«Πού πάει το παιδί σ' τζέ εσύ κλαις;». Αμύνεσθε περί πάτρης. «Το παιδί σ' πάει την ογουρινά (υπέρ βωμών και εσιών). Όταν δε αντελήφθη ότι ο Αχμέτ ήτο αναγκασμένος και όμως περίμενε τη σειρά του, φώναζε ειρωνικά: «Έκτι Αχμέτ, όλον την ημέρα σή χαλέ ετζέισουνε, ατώρα ουτζ αφήνουνε σε να κατουρείς, ντό να ίντε τό χάλι σ'».

Εδώ κάνουμε μιαν παρένθεση:

Ο Ακαδημαϊκός «Ηλίας Βενέζης εις άρθρον του «Οι αλύτρωτοι», δημοσιευθέν εις την εφημερίδα Ακρόπολις της 9ης Ιουνίου 1963 έκανε τον εξής επίλογον, τον οποίον αντιγράφω :

"Θα τελειώσω το άρθρον μου με μια συγκλονιστική διαπίστωση. Την έκαμε τις προάλλες στην Ακαδημία ο σεβαστός συνάδελφός μου καθηγητής κύριος Ί. Καλλιτσούνάκης παρουσιάζοντας ένα ποντιακό βιβλίο. Είπε: «Μετά την ανταλλαγή των πληθυσμών, Ελλήνων της Τουρκίας και των Τούρκων της Ελλάδος οι Πόντιοι είχαν διασπαρή εις όλην την Ελλάδα.

Όπου έχουν εγκατασταθεί, ως εις την Μακεδονίαν, εις συνοικισμούς ακραιφνώς ομογενείς, εξακολουθεί ακόμη επί του παρόντος να ομιλείται η διάλεκτός των, όπως άλλοτε εις τον Πόντον. Όπου ανεμίχθησαν με άλλους πρόσφυγας, όπως εν τη Ανατολική Θράκη, εκεί δεν είναι ακραιφνής. Εις άλλα δε Ελληνικά μέρη συνετέλεσθη ή θα συντελεσθεί η αφομοίωσις προς το εκεί ομιλούμενον ιδίωμα. Θα επιζήσουν ίσως εκ της Ποντιακής διαλέκτου τα ιδιώματα δύο επαρχιών του Όφεως και Τόνγιας, περιφερειών της Τραπεζούντος, διότι οι Ελληνόφωνοι κάτοικοι αυτών, απόγονοι εξισλαμισθέντων Ελλήνων, δεν υπήχθησαν εις την ανταλλαγίν, επειδή ήσαν μουσουλμάνοι το θρήσκευμα. Εξισλαμισθέντες Έλληνες στην Τουρκία, Ελληνόφωνοι, θα διασώσουν την Ποντιακή διάλεκτο, στην Ελλάδα θα χαθεί».

Οι άνθρωποι όμως εκείνοι μαζί με τη γλώσσα τους διατηρούν και τήν ψυχή τους Ελληνική καθώς προκύπτει εκ του ανωτέρω διαλόγου.

Καί τώρα ας επανέλθουμε στή σειρά μας.

Ξεκινήσαμε μέ ηλιόλουστη ημέρα και προχωρώντες φθάσαμε σ' ένα μέρος όπου οι χωροφύλακες μας έβαλαν σε γραμμή για να επιδείξουν κάτι, υπερηφανευόμενοι για τον εαυτό τους, στις γυναίκες και κορίτσια, πολύ πιθανόν γνωστές των, οι οποίες περνούσαν φορτωμένες χόρτο ξηρό, ερχόμενες από τα «Παρχάρια».

Οι κάτοικοι εκεί καταγίνονται ως επί τό πλείστον με την κτηνοτροφίαν. Η γεωργία είναι ανεπαρκής διά την στενότητα της γης και γιά την κτηνοτροφία βασίζονται περισσότερο «παρχάρια». Ούτοι καταναλίσκουν ψωμί πολύ λίγο και τρέφονται κυρίως με γαλακτοκομικά. «Ψωμί πολύ, λένε χαρακτηριστικά, ταιίζουν στα σκυλιά».

Άμα λιώσουν τα χιόνια αρχίζουν να ανεβαίνουν με τις αγελάδες για «παρχάρεμα»,

πρώτον στα χαμηλότερα μέρη και από λίγο- λίγο όσο λιώνεται τό χιόνι στα υψηλότερα, στα κυρίως «παρχάρια» και τους «μεζερέδες». Εκεί ορισμένα τοπία που έχουν νερά τα διατηρούν γιά χόρτο, καθαρίζουν τις πέ-

τρεις αυλακιάζουν τα νερά για να βραχεί όλος ό τόπος και όταν τό χόρτο μεγαλώσει και ωριμάσει, τό θερίζουν με μεγάλα δρεπάνια, τό ξηραίνουν και κάνουν δέματα, «χορόμια» δεμένα όλο με χόρτο γυρισμένο σαν σχοινί.

Από αυτά τα σφιχτοδεμένα χορόμια δένουν αρκετά γιά ένα φόρτωμα ολόγυρα σε ένα κοντάρι καλοπελεκημένο και στημένο όρθια, σφίγγοντας τα με σχοινί. Το κοντάρι είναι μήκους υπέρ τα δύο μέτρα και στις άκρες πελεκημένο ειδικά γιά τό δέσιμο του σχοινιού. Στην μια πλευρά κάνουν δυο βαστάγια με σχοινί, όπου βάζουν τους αγκώνας και περνούν τό φόρτωμα στη ράχη, το οποίον φαίνεται μακρόθεν πελώριο, όπως ακριβώς ένα άχυρο πάνω σε μιρμίγκι που το τραβά, και πολλά μαζί. αποτελούν μια συνοδεία μαγευτική, η οποία συνήθως βαδίζει τραγουδώντας ρυθμικά, εν χορώ. Καμιά φορά φορτώνονται και οι άνδρες, ως επί τό πλείστον όμως τη δουλειά αυτή την κάνουν οι γυναίκες, ενώ οι άνδρες καταγίνονται στον θερισμό, μάζεμα του χόρτου και κατασκευή των χορομιών. Στην επιστροφή κρατούν τα κοντάρια στους ώμους σαν καραμπίνες και με

την ίδια χαρούμενη πορεία και τραγουδι ανεβαίνουν στο παρχάρι γιά να πάρουν άλλα χορόμια. Ταύτα τα αποθηκεύουν και διατηρούν γιά χειμερινή τροφή των ζώων

Αλλά ας επανέλθουμε στο δρόμο μας. Προχωρώντας αρχίσαμε να ανηφορίζουμε περισσότερο, συνάμα δε και ο καιρός άρχισε να συννεφιάζει και σε λίγο να ψιχαλίζει, ώσπου μεταβλήθηκε σε καταρακτώδη βροχή και μας περιέλουσε χωρίς να αφήσει νήμα στεγνό επάνω μας. Ο δρόμος απένεινε λασπώδης και δύσβατος, ακολουθούσαμε άλλωστε μονοπάτια συντομότερα με κοπιώδη πορεία.

Κατάβραδα φθάσαμε στην Ώκενη και μπήκαμε σε ένα χάνι έρημο. Ο ρυθμός της εκ του πολέμου πληγείσης κανονικής ζωής δεν είχε επανέλθει ακόμη στον ομαλό του δρόμο. Βρήκαμε κάπου ξύλα και ανάψαμε φωτιά, για να στεγνώσουμε τα ρούχα μας.

Δεν είχαμε νερό. Λίγο απόμερα πλαγίως του χανιού υπήρχε νερό, πηγή, δεν είχαμε όμως σκεύος για να πάρουμε. Πήγα με τον χωροφύλακα σε ένα σπίτι του χωριού όχι πολύ μακριά, χτυπήσαμε την πόρτα και ζητήσαμε καμιά στάμνα. Μας άνοιξε μια γυναίκα, μας είπε όμως: «Πώς μπορώ να σας δώσω στάμνα, έπειτα εσείς να σηκωθείτε να φύγετε από εκεί και εγώ ύστερα πού να τη βρω την στάμνα;». Έβγαλε ο χωροφύλαξ από την τσέπη του δύο χάρτινες λίρες και της άπλωσε να τις αφήσει. Εκείνη όμως πολύ ευγενικά απέφυγε να τις πάρει και μας έδωσε μία μεγάλη χάλκινη στάμνα κάτασπρη, λέγουσα: «βασίζομαι στον λόγο σας και δεν χρειάζονται λεφτά».

Έβρεξε όλη τη νύχτα βροχή ραγδαία ασταμάτητη και μας νανούρισε με τον κρότο πού έκανε επάνω στα χαρτώματα. Κοιμηθήκαμε πολύ ωραία.

Τη νύκτα εκείνη δραπετεύσαν οι δύο Γιγόται ρωμιοί και έμεινε ό τρίτος ο οποίος ήτο φρενοβλαβής.

Την άλλη μέρα το πρωί, 8 Αυγούστου, ξαναμπήκαμε στο δρόμο, αφού έφερα την στάμνα πίσω και ευχαρίστησα την νοικοκυρά για την καλοσύνη της. Η βροχή εξακολουθούσε ακατάπαυστη, το δε ποτάμι, ο Όφης ποταμός, φουντωμένος και με θολά νερά βούιζε χτυπώντας στις πέτρες και απλωμένος στις πλαγιές του. Βαδίζοντας από την δεξιά πλευρά, φθάσαμε σε ένα σημείο όπου έπρεπε να περάσουμε στην αριστερή. Βρισκόμασαν όχι πολύ μακριά από τις πηγές του ποταμού. Με αίθριο καιρό το ποτάμι θα ήτο εκεί ένα ρυάκι, τότε όμως τα φουσκωμένα νερά του κυλιόντουσαν δαιμονισμένα.

Σε ένα μέρος όπου προσέγγιζαν δυο βράχοι εκατέρωθεν άπλωσαν τα παιδιά δύο δοκάρια πάνω στους βράχους και κρατώντας τα από τις δυο μεριές για να μη γλιστρήσουν έζευξαν το ποτάμι και περάσαμε από ένας-ένας προσεκτικά στην αριστερή πλευρά. Μπήκαμε στον αμαξιτό δρόμο που είχαν κάμει οι Ρώσοι, προχωρώντας όμως φθάσαμε σε μια καμπή όπου τα νερά της βροχής έπιπταν από ένα βράχο ακριβώς στο δρόμο και ήτο αδύνατον να περάσει κανείς. Μείναμε επί τόπου περιμένοντας σαν το παιδί του παραμυθιού να τελειώσει το νερό του ρυακιού και να περάσουμε.

Μετ' ολίγον ήρθε από την άλλη μεριά, χώθηκε στο βάθος και πέρασε από πίσω και κάτω από το νερό χωρίς πολύ να ενοχληθεί. Κάναμε και εμείς τα ίδια και περάσαμε. Το βρέξιμο άλλωστε δεν μας ένοιαζε και πολύ γιατί ήμασαν βρεγμένοι μούσκεμα.

Προχωρήσαμε υπό βροχή πάντοτε και συναντήσαμε κατερχομένους δύο χωροφύλακες ντόπιους, του τόπου, οι οποίοι μας παρέλαβαν από τους άλλους για να μας περάσουν από το βουνό και να μας παν στο Βαϊβούρτ.

Το βουνό Σοανλή, πολύ συχνά, σε οποιαδήποτε εποχή του έτους έχει φουρτούνες, χιονοθύελλες και χρειάζονται άνθρωποι ειδικευμένοι και γνώστες του τόπου, χάρωνες, για να διαπεράσουν την συνοδεία στην άλλη πλευρά.-

Στις αρχές του Πρώτου Παγκόσμιου πολέμου, ήρθαν δια θαλάσσης τουρκικά στρατεύματα και στρατοπέδευσαν στις εκβολές του ποταμού Όφεως, δια να παν εις το Ερζερούμ, επειδή ο κατά μήκος του ποταμού Όφεως δρόμος ήτο ο συντομότερος. Πληροφορήθηκαν όμως ότι το βουνό Σοανλή, απ' όπου διήρχετο ο δρόμος ήταν επικίνδυνος με τις φουρτούνες του. Παρητήθησαν του σκοπού των και αναχώρησαν μέσω Τραπεζούντος.

Έκλινε ο ήλιος προς τη δύση και μας έφερε ο προϊστάμενος χωροφύλακας στον «γιαϊλά» του αδελφού του, για να περάσουμε τη νύχτα.

«Ολά Χασάν τίπο ζαρζαβάτια έεις μη;» είπε στον αδελφό του. «Έχω, έχω» απάντησε εκείνος με χαρά. Άναψε μεγάλη φωτιά με ελατόξυλα που μύριζαν και στεγνώσαμε όλα τα βρεγμένα μας. Είχε «ξύγαλο» θαυμάσιο. Πήραμε και το απολαύσαμε. Είχε καίμακι μαζεμένο. Το «δρουβάνισε» και πούλησε όλο το φρέσκο βούτυρο καθώς και το «τάνι» με ποτήρι. Τότε καταλάβαμε ότι αυτά ήσαν τα «ζαρζαβάτια» για τα οποία ρωτούσε ο αδελφός του.

Σε μια στιγμή ο ένας εκ των χωροφυλάκων έκαμε μερικές ερωτήσεις εις τον φρενοβλαβή Γιγότη. Από τις απαντήσεις που πήρε κούνησε το κεφάλι του λέγοντας: «σενί ασκέρ ετενούν ανασινή σικεήμ», (να γαμώ τη μάνα εκείνου που σε έκανε στρατιώτη).

Κάνομε μια παρένθεση.

Η εσπευσμένη στρατολόγηση στα χωριά Κρηνίτα και Γίγα των Ρωμιών, οφείλετο σε προδοσία συγχοριανού από το χωριό Γίγα. Αυτός, αφού προ καιρού φυγάδευσε στη Ρωσία το δικό του γιο, είχε απαίτηση οι εναπομείναντες να μη φύγουν δια να μη κακοπάθουν οι οικογένειες γενικών. Επρόδωσε λοιπόν εις τις αρχές ότι: οι στρατεύσιμοι Ρωμιοί των χωριών Κρηνίτα και Γίγα ετοιμάζονται να φύγουν στη Ρωσία και δέον να επισπεύσουν την στρατολόγησή τους. Από το χωριό Γίγα βρέθηκαν δύο στρατεύσιμοι, στρατολογήθηκε με την ενέργεια του ρηθέντος και ένας φρενοβλαβής, ο γιος της Λετίνας, μόνο και μόνο δια να είναι περισσότεροι οι στρατευμένοι σύμφωνα με την επιθυμία του. Όταν συγκεντρωθήκαμε στο «καρακόλι» Γίγα ήρθε εκεί και ο ίδιος για να απολαύσει το θέαμα του πηγαιμού μας, για την ασφάλεια της οικογένειάς του. Δεν μας σίμωσε αλλά μας κοίταζε μακρόθεν ευχαριστημένος. Κατόπιν όταν μας πήγαν στον στρατιωτικό διοικητή, στου Σολακλή ήρθε και εκεί και μου είπε να δώσω «ιστιτά» (αίτηση), όπου θα πηγαίναμε, ότι γνωρίζω την τουρκική γραμματικώς, για να βολευτώ καλύτερα.

Επανερχόμαστε στη σειρά μας.

Έβρεξε όλη εκείνη τη νύχτα ραγδαία. Νανούρισμα θαυμάσιο με τον κρότο των χαρτωμάτων. Στεγνώσαμε όλα μας. Τυλιχθήκαμε με τις κουβέρτες μας και κοιμηθήκαμε θαυμάσια. Τόσο η κούραση όσο και ο αέρας του βουνού μαζί με το νανούρισμα μας βύθισαν στον ύπνο. Ξυπνήσαμε ελαφροί και ετοιμασθήκαμε για το δρόμο μας. Η βροχή άρχισε να ανακατώνεται με νιφάδες, με χιόνι, αλλά «σεφκιιάτ τουρμάζ» έλεγαν οι Τούρκοι, (η αποστολή δεν σταματά). Έπρεπε να πάμε.

Ξεκινήσαμε ανηφορίζοντας. Ο αέρας φυσούσε από τη θάλασσα κρύος, τσουχτερός, διαπεραστικός. Τυλιχθήκαμε τις κουβέρτες μας και προχωρήσαμε. Το χιόνι περίσσευε. Σε λίγο ανέβηκε ίσαμε το γόνατο, εμείς όμως βάδην εμπρός χωρίς να κοιτάζουμε πίσω, σαν την οικογένεια του Λωτ. Τσίριζε το χιόνι κάτω στα πόδια μας. Οι χωροφύλακες, αγρίμια του τόπου, μας οδηγούσαν αλάθητα, αν και τα μονοπάτια είχαν καλυφθεί ολότελα με το χιόνι, χωρίς να διακριθούν. «Απ' εδώ παιδιά, κατόπι μου», φώναξε ο επί κεφαλής χωροφύλακας. Καλός άνθρωπος, ελληνόφωνος, πενηντάρης περίπου τότε, θεός σχωρέστον, ο χάρων του βουνού. Ποιος ξέρει πόσους και πόσες συνοδείες διαπέρασε στην άλλη μεριά του.

Επί τέλους φτάσαμε στην κορυφή και αρχίσαμε να κατηφορίζουμε προς τό Βαϊβούρτ. Χιόνι ομίχλη ορατότης μηδέν. Βλέπει καθέννας τον διπλανό του και τίποτα περισσότερο. Ία ρυάκια, άφθονα εκεί, κυλούνε μπροστά, μας και όχι πίσω, όπως ίσαμε τότε. Προχωρούμε, κατεβαίνουμε. Η ομίχλη αραιώνει. Κοιτάζουμε πίσω μας, υψηλά νέφος αδιαπέραστο. Γλυτώσαμε από τον τσουχτερό αέρα που μας φυσούσε από τη ράχη. Μπήκαμε στον αμαξιτό δρόμο, αφήσαμε τα μονοπάτια. Φθάσαμε σε ένα μέρος και είδαμε έναν άνθρωπο ξαπλωμένο μέσα στα πόδια εστραμμένα προς τον «Κιπλέ» (προς το μέρος της Μέκκας). Δεν άντεξε στην φουρτούνα πάγωσε και πέθανε.

Λίγο πιο κάτω έκειτο μία καμήλα. Άπλωσε και εκείνη τα τέσσερα, ασυνήθιστη σε τέτοιες φουρτούνες. Στρατιώται πήραν τό σαμάρι της, τό χάλασαν και άναψαν φωτιά για να ζεσταθούν. Μακρύναμε τα βήματά μας και φθάσαμε κάτω. Ισοπεδώσαμε και αρχίσαμε να βαδίζουμε ένα δρόμο ίσια μπροστά. Ήλιος χαρά Θεού παντού. Φυσούσε ένα δροσερό αεράκι που μας αναζωογονούσε. Ξεχάσαμε την ξαπλωμένη καμήλα και τον εστραμμένο προς την Μέκκα και αποθαυμάσαμε την πεδιάδα του Βαϊβούρτ.

Ατενίζοντας πίσω μας τό βουνό εφάινετο σαν κάποτε τό όρος Σινά, σκεπασμένο ομίχλη αδιαπέραστη, σύννεφα σκοτεινά, ενώ μπροστά μας ήσαν εκτεταμένα χωράφια, σιτοβολώνες ολόκληροι, θερισμένοι και τινές ανέμιζαν σε αλώνια αλωνισμένο σιτάρι.

Τα χωριά δεν διακρίνονται, φαίνονται μόνον καπνοί να βγαίνουν, από καπνοδόχους

Δεν έχουν εκεί ξύλα και οι κάτοικοι καίνε «τιζίκι», (ξηραμένη αγελαδίσια κοπριά).

Παίρνουν την κοπριά από το μαντρί και την κτυπούν στους τοίχους της αυλής, όπου αφού ξηραίνεται κολλημένη, την ξεκολλούν και την αποθηκεύουν. Τα σπία είναι χαμηλά με χωμάτινη στέγη και δυσδιάκριτα μακρόθεν.

Μετά πορεία δύο περίπου ωρών φτάσαμε σε ένα χάνι στην άκρη κάποιου χωριού όπου και σταθμεύσαμε. Βγάλαμε και απλώσαμε στον ήλιο όλα τα ρούχα και εσώρουχα διαδοχικώς, καθώς και τις κουβέρτες. Ήσαν όλα μούσκεμα. Ο ήλιος, ο αέρας, τα στέγνωσαν δια μιας. Πλυθήκαμε, ξαπλώσαμε, ησυχάσαμε. Κοιμηθήκαμε τη νύχτα ψόφιοι από την κούραση της πορείας. Μόνο μας τάρασε τον ύπνο το σφύριγμα του νυχτοφύλακα του παραπλεύρως λαχανόκηπου, με κάτι μεγάλα στρογγυλά καταπράσινα και πολύ ωραία λάχανα.

Είδαμε σ' αυτό το χάνι να έρχονται μικρά παιδιά με λίγο σιτάρι και να το αλλάζουν με λεπτοκάρυα, κατά την τοπική συνήθεια.

Την άλλη μέρα 10 Αυγούστου, αφού ανέβηκε λιγάκι

ο ήλιος ξεκινήσαμε για την πόλη Βαϊβούρτ, όπου φθάσαμε μετά κάμποσες ώρες. Πρώτον τέρμα του δρόμου μας. Το δεύτερον έμελλε να είναι το Ερζερούμ και το τρίτο και τελευταίο το Κάρς. Εκεί στα πεδινά όταν ρωτήσεις κανένα ντόπιο πόσον απέχει η πόλις του Βαϊβούρτ, θα σου απαντήσει: «Α εδώ κοντά είναι», «σαχαλούμ αλτινά», (κάτω στα γένεια μου), όσο πας όμως βαδίζεις, βαδίζεις και δεν τελειώνει ο δρόμος. Άλλωστε εμείς δεν ήμασταν συνηθισμένοι σε τέτοιο βάδισμα, καθόσον τα δικά μας μέρη και οι δρόμοι ήσαν άνισοι με ανεβοκατέβα συνεχώς.

Έξω από την πόλη υπήρχε μια πηγή με άφθονο κρύο νερό όπου δροσισθήκαμε και πήγαμε κατ' ευθείαν στο «μουσαφίρ χανά», στο κέντρο της πόλης, ο οποίος ήτο ένα τζαμί με περιτοιχισμένη αυλή. Εκεί μας παρέδωσαν οι χωροφύλακες και αναχώρησαν. Βρήκαμε μέσα αρκετό κόσμο νεοσύλλεκτους Βαϊβουρτλήδες, ετέρους διερχομένους και ένα Ρωμιό ο οποίος είχε έλθει από νοσοκομείο. Τον βρήκαμε περιλυπο. Υπηρετούσε από την αρχή του πολέμου. Αρρώστησε στο

Ο ποταμός του Οφι στον Πόντο

τάγμα του και εισήχθη σε νοσοκομείο. Περνούσε καλά. Μια μέρα μια Τουρκάλα από το προσωπικό του νοσοκομείου πήγε και άναψε το τσιγάρο της από το δικό του. Την σκηνή την πήρε το μάτι του γιατρού και άμέσως «ταπουρτζή ολατζάκ» είπε και τον έστειλαν στον «μουσαφίρ χανά», για να αποσταλεί στο τάγμα του. Κακότυχος ο καημένος, τον λυπηθήκαμε.

Όταν οι Βαϊβουρτλήδες έμαθαν ότι ήρθαμε από τον Όφι, πλησίασε ένας και με ρώτησε αν έχουμε καλαμποκίσιο ψωμί, «ταϊνι», για να κάμει αλλαγή με το σταρένιο του. Είχα και του έδωσα. Ο διπλανός του όμως του παρατήρησε «τι να το κάνεις, ρε, δεν βλέπεις πως είναι μουχλιασμένο;». Ας είναι, είπε, έχω τρία χρόνια, ψωμί καλαμποκίσιο δεν έφαγα». Τα ψωμιά είχαν βραχεί στους σάκους μας. Το σιταρόψωμο του Βαϊβούρτ, από εγχώριο σιτάρι, ήτο νόστιμο.

Μέσα στο κυρίως τζαμί, όπου γίνεται το «ναμάζι», είχαν στήσει ένα κυκλικό χορό υπό τον ήχο μιας φλογέρας, που έπαιζε κάποιος αρκετά ωραία.

Οι Βαϊβουρτλήδες χορεύουν πιο αργά και δεν είναι τόσο ευκίνητοι όπως οι παραθαλάσσιοι, τους οποίους εκείνοι καλούσαν Λαζούς. «Λαζάρ κελτί», ήρθαν οι Λαζοί, έλεγαν για μας.

Αν και μας φάνηκε περίεργο πως χόρευαν μέσα στο τζαμί, ο χορός μας έκανε όρεξη. «Θα ήθελα και εγώ να χορέψω, εκφράστηκα στους συντρόφους μου, αλλά αποφεύγω. «Τι αποφεύγεις;», είπε ο Δημήτριος Πολυχρονίδης, καλός άλλωστε χορευτής. «Από λίγο, λίγο θα χορέψουμε και εμείς».

Άρχισε να ψιθυρίζεται ότι θα μας απέλυαν, εμείς όμως δεν πιστεύαμε κάτι τέτοιο. Αφού μπήκαμε στο στόμα του λύκου πάει πια τελείωσε με μας.

Κοιμηθήκαμε τη νύκτα μέσα στο τζαμί. Τώρα είπαμε θα χαθούν όλα τα μαράζια μας. Το τζαμί θα είναι βοήθειά μας. Είχαν αμπαρώσει την εξώπορτα και έφεραν δυο τενεκέδες για τις τυχόν ανάγκες μας.

Το πρωί, μας έδωσαν «ταϊνία» μιας ημέρας. Και ενώ περιεργοι περιμέναμε τι θα γίνει με μας ήρθε ένας

σωφέρ και ζήτησε από τον προϊστάμενο του μουσαφίρ χανά να του δώσει πέντε στρατιώτες για να ξεφορτώσουν το φορηγό του αυτοκίνητο. Είχε έλθει η οικογένεια κάποιου ανώτερου αξιωματικού και αυτός έφερε τις αποσκευές της. Ο προϊστάμενος διάλεξε πέντε, δύο Τούρκους και τρεις Ρωμιούς μαζί με μένα λέγοντας: «ασκέρ οτζαγιντά πουνλαρτάν κουβετλή εφράτ ολμάζ». (Στο στρατιωτικό τζάκι, από αυτούς πιο ευρωστότερους στρατιώτες δεν γίνεται). Πήγαμε, ξεφορτώσαμε και ανεβάσαμε τις αποσκευές στο μονόροφο σπίτι όπου θα έμεναν. Επέβλεπε η κυρία του αξιωματικού, ντυμένη ευρωπαϊκά χωρίς να κρύψει το πρόσωπό της όπως εσυνηθίζετο τότε και η οποία ήτο αρκετά ωραία. Υποθέσαμε ότι θα ήτο Αρμένισα, μετά τη σφαγή των Αρμενίων, ή Ελληνίδα μετά τις εκτοπίσεις και βαρβαρότητες που έγιναν αλλού.

Αφού τελειώσαμε, μας άφησαν μόνους να πάμε πίσω στο τζαμί. Δεν ήτο και πολύ μακριά. Τότε αντιληφθήκαμε ότι κάτι ακριβώς συμβαίνει, αλλιώς δεν θα μας άφηναν μόνους να πάμε πίσω. Πηγαίνοντας είδαμε βερίκοκα. Αγοράσαμε και τρώγοντας βερίκοκα μπήκαμε στο τζαμί. Ήρθε η ώρα του φαγητού. Έφεραν σε κάθε δέκα άτομα από μια караβάνα και καθίσαμε να φάμε με κουτάλια δικά μας. Το φαγητό ήτο μια λαχανόσουπα πολύ νόστιμη. Πήρα και εγώ κάμποσες κουταλιές συνεσταλμένα. «Ολάν πού ουσάκ χίτζ γεμετί», μωρέ αυτό το παιδί δεν έφαγε καθόλου, είπε ένας. Με πρόσεξε Θεός σχωρέστον. Ήτο κάπου πενηντάρης τότε. Στο τέλος, ότι μένει στην караβάνα όποιος το τρώει τελευταίος πρέπει να την πλύνει. Γλυτώσαμε το πλύσιμο.

Η караβάνα ήταν ένα λεκανοειδές πιάτο χάλκινο γανωμένο από μέσα και στις πορείες την κουβαλούσε ο δεκανέας στη ράχη του. Έβαζε μέσα το σακκιδιό του, ολόγυρα τη χλαίνη και τη φορτωνότανε. Μέσα σ' αυτή τρώγανε οι δέκα υφιστάμενοι στρατιώτες του και έπλεναν τα ρούχα τους.

Η επιτήρησή μας σχεδόν έπαψε. Αρχίσαμε κι εμείς να πιστεύουμε ότι ίσως θα μας απέλυαν. Γινήκαμε πιο αμέριμνοι.

Την άλλη μέρα 12 Αυγούστου μας έδωσαν ταϊνία για την επιστροφή και μας έφεραν στον στρατιωτικό διοικητή. Το κτίριον όπου ήτο η έδρα ευρίσκετο σχεδόν στην άκρη της πόλεως κοντά στο ποτάμι. Ο καιρός ήτο ηλιόλουστος. Περιμέναμε στην αυλή αρκετά. Η αγωνία μας είχε φθάσει στο έπακρο.

Έξαφνα κατέβηκε από την απέναντί μας ένας νεαρός αξιωματικός, με γρήγορο βάδισμα ήρθε και στάθηκε αντίκρυ μας. «Παιδιά, είπε, αφερίμ που εισακούσατε την φωνή της πατρίδος και ήρθατε να την υπηρετήσετε. Τώρα ο αγαπητός μας Πατισάχ ευδόκησε να σας απολύσει για να πάτε στα σπίτια σας, να εργασθείτε στις δουλειές σας και να αναλάβετε από τα πλήγματα της κατοχής. Ο καθέννας ις πασιντά (στη δουλειά του). Εκείνους τους «φουράρηδες» που παρήκουσαν και ελιποτάκτησαν, θα τους συλλάβουμε και θα τους στείλουμε στον προορισμό τους. Δεν θα απολαύσουν του ευεργετικού διατάγματος. Και τώρα παιδιά «ουτζ τεφά πατισαχούμ τζακ γιασά παγιρουνουζ» (αναφωνήστε τρεις φορές ζήτω ο Σουλτάνος). Και εμείς από την χαρά της απολύσεώς μας, αυθόρμητα και εκ καρδίας, αναφωνήσαμε τρεις.

Ο αξιωματικός μετά την τρίτη αναφώνηση μας αποχαιρέτησε λέγοντας: «Αλαχί σιμαρλατούκ» (στο καλό), έκαμε μεταβολή και ευκίνητος σαν ζαρκάδι ανέβηκε τροχάδην τις σκάλες από τις οποίες λίγο πριν το είχαμε δει να κατεβαίνει. Περιμέναμε λίγο. Μας έστειλε το απολυτήριο, ένα για όλους που να το πάμε εις τας στρατιωτικές αρχάς Όφεως. Άμέσως βγήκαμε από τη αυλή του κτιρίου και πήραμε τον δρόμο της επιστροφής.

Επειδή είχαμε ένα χαρτί δεν μπορούσαμε να χωριστούμε, αλλά ξαναγυρίσαμε όλοι μαζί μπουλούκι και φθάσαμε στην πηγή, έξω από την πόλη, όπου καθίσαμε λίγο. Η πόλη Βαϊβούρτ είναι αρκετά ωραία, με το ποτάμι που την διασχίζει από την μια πλευρά, εμείς όμως δεν είχαμε καιρό να την γυρίσουμε.

Συνεχίζεται

Ένα εκπληκτικό φαινόμενο που επιβιώνει μέχρι τις μέρες μας

ΟΙ ΕΞΙΣΛΑΜΙΣΜΕΝΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΤΗ ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΤΟΥΡΚΙΑ

του **ΒΛΑΣΗ ΑΓΤΖΙΔΗ**
διδάκτορας ιστορίας
του Αριστοτελείου
Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Η οριστική διαμόρφωση των πληθυσμών στην Ελλάδα και την Τουρκία καθορίστηκε από τη συνθήκη της Λωζάννης τον Ιούλιο του 1923. Η συνθήκη πρόβλεπε την ανταλλαγή των πληθυσμών με βασικό κριτήριο κατάταξης τη θρησκευτική πίστη. Έτσι οι χριστιανοί θα έπρεπε να εκδιωχθούν από την Τουρκία και οι μουσουλμάνοι από την Ελλάδα. Η επιλογή με βάση το θρήσκευμα οδήγησε αφενός στην εξαίρεση των ελληνικών πληθυσμών που είχαν εξισλαμιστεί ή βρισκόταν σε κρυπτοχριστιανική κατάσταση στην Τουρκία, ενώ εκδιώχθηκαν από την Ελλάδα οι ελληνογενείς και ελληνόφωνοι μουσουλμάνοι. Έτσι διαμορφώθηκε στη σημερινή Τουρκία ένας πολύμορφος μουσουλμανικός ελληνικός πληθυσμός που αποτελείται αφ' ενός από τους γηγενείς εξισλαμισμένους και κρυπτοχριστιανούς του Πόντου και αφ' ετέρου από αυτούς που εκδιώχθηκαν από την Ελλάδα.

Εξισλαμισμένοι Κρητικοί, Μακεδόνες και Κύπριοι

Είναι ιστορικά βεβαιωμένο ότι μεγάλο μέρος των λεγόμενων τουρκοκρητικών είναι ελληνικής καταγωγής. Εξ άλλου το "κρητικό ζήτημα" στις αρχές του αιώνα μας θύμιζε πάρα πολύ το σημερινό πρόβλημα της Βορείου Ιρλανδίας. Τη διαπίστωση αυτή, εκτός των ιστορικών πηγών, υποστηρίζει η ύπαρξη τέτοιων πληθυσμών στη Συρία (Χαμηδιέ) και στη Λιβύη οι οποίοι διατηρούν την ανάμνηση της ελληνικής τους προέλευσης και εξακολουθούν να δηλώνουν "Ελληνες".

Επίσης και στη κεντρική και νοτιοδυτική Μακεδονία (Αλιάκμονας και περιοχή Κοζάνης) κατοικούσαν οι εξισλαμισμένοι Έλληνες που έγιναν γνωστοί ως "Βαλαάδες". Οι Βαλαάδες χαρακτηρίζονται σε εθνογραφικούς χάρτες του περασμένου αιώνα ως "Greek Muslims".

Οι ελληνογενείς μουσουλμάνοι της Κρήτης και της

στορικό Πόντο και ειδικά στην επαρχία Τραπεζούντας. Οι εγκαταστάσεις αυτών που μιλούν τα ποντιακά ελληνικά περιγράφονται ως εξής στην έρευνα "Ethnic Groups in the Republic of Turkey" του γερμανικού παν/μίου του Tybingen:

"...αποτελούνται από μερικές εξάδες χωριών γύρω από την Τόνια και 40-50 εγκαταστάσεις στις κοιλάδες (επάνω μέρος) Σαλακλί και Γκισορτσάυ νότια του Οφι, γύρω από την Τσαϊκαρα και το Κιοπρούμπασι. Υπάρχουν τουλάχιστον δύο κύματα μετανάστευσης στην επαρχία Σακαρούα. Υπάρχει ήδη μια αξιόλογη διασπορά των εξισλαμισμένων στην Κωνσταντινούπολη και στα περισσότερα αστικά κέντρα της Τουρκίας. Κοινότητες τους έχουν δημιουργηθεί στην κατεχόμενη Κύπρο, την Ιμβρο καθώς και στο εξωτερικό (Γερμανία). Επίσης τα τελευταία χρόνια έχει δημιουργηθεί μια μικρή κοινότητα στην Ελλάδα.

Είναι συγκροτημένοι σε κλειστές κοινωνικές ομάδες στις οποίες επικρατεί ενδογαμία. Ξεχωρίζουν τον εαυτό τους από τους καθαρούς Τούρκους και τους διακρίνει φιλελληνισμός. Αυτοδηλώνονται ως "Ρωμαίοι" (Ρωμιοί) και είναι κυρίως ελληνόφωνοι. Οι ίδιοι υποστηρίζουν ότι σε όλο τον Πόντο ξεπερνούν τις 300.000 άτομα. Οι ελληνόφωνοι αυτοί Ρωμιοί περιλαμβάνονται συνήθως στους πληθυσμούς που καταγράφονται ως "Λαζοί". Με την ονομασία αυτή δηλώνονται δύο βασικά εθνοτικές ομάδες: οι παραδοσιακοί Λαζοί, οι οποίοι είναι γεωργιανό φύλο που βρίσκεται πολύ κοντά στους Μιγγρέλσους της Γεωργίας και οι "Ρωμαίοι".

Οι ελληνόφωνοι Ρωμιοί μιλούν διάφορα ιδιώματα της τραπεζουντιακής διαλέκτου της ελληνικής γλώσσας. Τη γλώσσα που μιλούν την ονομάζουν "ρωμαϊκά". Οι Οφλήδες μιλούν την αρχαιοπρεπέστερη ελληνική διάλεκτο που βρίσκεται εν ζωή. Είναι οι μόνοι που χρησιμοποιούν ως αρνητικό μόριο το "ου" και "ουκι" ενώ παρατηρείται και το φαινόμενο του τσιτακισμού. Η διάλεκτος ακόμα ακμάζει και διατηρεί την ικανότητα να αφομοιώνει ξένες λέξεις και να τις διαμορφώνει με βάση τις ανάγκες της γλώσσας. Τον ελληνικό τύπο ακολουθούν και τα μουσουλμανικά ονόματα. Ο Μεμέτης, ο Κεμάλης, ο Τουργκούτης κ.λπ. Η Κωνσταντινούπολη επιβιώνει με την μεσαιωνική λαϊκή της ονομασία: Ισταμπόλη (από το "Εις την Πόλη"), απ' όπου προήλθε και το σημερινό τούρκικο όνομα της: Ισταμπούλ.

Η νεολαία σήμερα ξεπερνά την παλιά θρησκευτική προκατάληψη που αδιαφορούσε για τα εθνικά χαρακτηριστικά. Αρχίζει να αναζητεί την εθνική της προέλευση. Στην Κωνσταντινούπολη, όπου υπάρχει ισχυρή παροικία, καθώς και στην Τραπεζούντα έχουν ξεκινήσει προσπάθειες προβολής και υπεράσπισης του ελληνόφωνου πολιτισμού.

Η τραγωδία του Πόντου

Για τους ελληνόφωνους μουσουλμάνους της βόρειας Τουρκίας, δηλαδή του μικρασιατικού Πόντου, έχουμε πλήθος ιστορικών δεδομένων. Το 1914 ο ελληνικός πληθυσμός της περιοχής ανερχόταν σε 929.495 και κατανεμόταν ως εξής: α) Ορθόδοξοι Ελ-

ληνες: 696.495, β) Μουσουλμάνοι Έλληνες: 190.000, γ) Κρυπτοχριστιανοί: 43.000

Όπως μας πληροφορεί ο μητροπολίτης Τραπεζούντος Χρύσανθος, οι εξισλαμισμοί στον Πόντο πραγματοποιήθηκαν την περίοδο 1648-1687 από τις πιέσεις των φεουδαρχών, των Ντερεμπέδων. Γράφει:

"Ένεκα των από των Τερε-βέδων πιέσεων τούτων και των δεινών διωγμών οι από του ποταμού Ακάμψιος (Τσορόχ) μέχρι Τραπεζούντος συμπαγείς ελληνικοί πληθυσμοί, οι κατοικούντες τας περιφέρειας Ριζαίου, Οφews, Σουρμένων και Γημωράς εξισλαμίστηκαν αθρόως. Οι χριστιανοί της περιφέρειας Οφews είχαν εξισλαμισθεί κατά την παράδοσιν ομού μετά του επισκόπου αυτών Αλεξάνδρου μετονομασθέντος Ισκεντέρ...".

Το τελευταίο κύμα των εξισλαμισμών συμπίπτει χρονικά με την γενοκτονία (1916-1923) που εξαπέλυσαν οι Τούρκοι κατά του χριστιανικού ελληνικού πληθυσμού του Πόντου. Οι Νεότουρκοι είχαν αποφασίσει τον βίαιο εξισλαμισμό των χριστιανικών εθνοτήτων και για το σκοπό αυτό δημιούργησαν ορφανοτροφεία για τα παιδιά των χριστιανών που είχαν εξοντωθεί. Στα ελληνοπαιδα παρείχαν τουρκική παιδεία και ισλαμική θεολογική μόρφωση. Τις ελληνίδες τις υποχρέωναν σε γάμο με μουσουλμάνους. Το ότι δεν υπήρχαν αξιόλογοι τουρκοί πληθυσμοί στο χώρο του Πόντου φαίνεται από το γεγονός ότι και οι ίδιες οι τουρκικές αρχές προτιμούσαν τη χρήση του όρου "μουσουλμάνος" και όχι "Τούρκος". Σε κείμενο συνεννόησης - που αφορούσε τους όρους αυτονομίας του Πόντου και πρόβλεπε την ισοπολιτεία των κατοίκων του - που υπογράφηκε το Σεπτέμβριο του 1919 στην Κωνσταντινούπολη μεταξύ του μητροπολίτη Τραπεζούντας Χρύσανθου και του βασιλιά Τραπεζούντας Σουλεϊμάν Νετζμής Βέη ανέφερε δύο ομάδες κατοίκων: τους Έλληνες και τους Μουσουλμάνους.

Στην επιχειρηματολογία πάντως των Χριστιανών Ποντίων προς τις συμμαχικές δυνάμεις χρησιμοποιήθηκε η ελληνική καταγωγή των μουσουλμάνων του Πόντου. Στην Συνδιάσκεψη Ειρήνης του Παρισιού στις 30/12/1918 υπεβλήθη υπόμνημα για την δημιουργία της "Ελληνικής Δημοκρατίας του Πόντου". Μεταξύ άλλων υπάρχει το εξής επιχείρημα:

"... από τον μουσουλμανικό πληθυσμό μέγα μέρος είναι ελληνικής καταγωγής και δεν ελησμόνησαν ούτε την καταγωγήν αυτών, ούτε την ελληνικήν γλώσσαν, ην εξακολουθούν να ομιλώσιν."

Η σημασία αυτών των Πληθυσμών

Οι εξισλαμισμένοι και κρυπτοχριστιανικοί πληθυσμοί μας βοηθούν στο να κατανοήσουμε την φύση της σύγχρονης Τουρκίας. Μας θυμίζουν την παλιά οικουμε-

Μακεδονίας εκδιώχθηκαν στην Τουρκία το 1923, με τη συνθήκη της Λωζάννης. Εγκαταστάθηκαν κυρίως στη Δυτική και Νότια Μικρά Ασία. Στην πλειοψηφία τους παραμένουν και σήμερα ελληνόφωνοι. Για αυτούς τους πληθυσμούς δημοσίευαν οι τουρκικές εφημερίδες τα προγράμματα της ελληνικής τηλεόρασης.

Στις περιοχές της Κιλικίας (Αττάλεια) κατοικεί επίσης αριθμός ελληνοφώνων Κυπρίων μουσουλμάνων οι οποίοι μετακινήθηκαν εκεί από τα τέλη του περασμένου αιώνα, μέχρι τις πρώτες δεκαετίες του 20ου.

Εξισλαμισμένοι. Πόντιοι

Η μεγαλύτερη και σπουδαιότερη ομάδα Ελληνογενών εξισλαμισμένων είναι αυτή που κατοικεί στον Ι-

νικότητα του ελληνισμού. Ένα τμήμα της παλιάς ρωμιοσύνης παραμένει με κρυπτοχριστιανική ή μουσουλμανική μορφή, στους παλιούς ελληνικούς τόπους της Ανατολής.

Το τουρκικό κράτος προσπαθεί με κάθε τρόπο να αφομοιώσει τους πληθυσμούς αυτούς. Επιδιώκει την κοινωνική διάσπαση των συμπαγών πληθυσμών με μεταφορά σε άλλα μέρη της Τουρκίας. Ετσι δόθηκαν οικονομικά κίνητρα για μετανάστευση των ελληνόφωνων στο Κουρδιστάν, την Ιμβρο και την κατεχόμενη Κύπρο. Σήμερα ένα από τα τουρκικά χωριά της Ιμβρου κατοικείται από εξισλαμισμένους ελληνόφωνους ενώ περί τους 3.000 έχουν εγκατασταθεί ως έποικοι στην κατεχόμενη Κύπρο. Οι ελληνόφωνοι έποικοι είναι μία από τις λίγες εθνοτικές ομάδες που μεταφέρθηκαν εκεί και διατηρούν αρμονικές σχέσεις με τους εγκλωβισμένους.

Από την άλλη όμως οι ελληνογενείς μουσουλμάνοι της Τουρκίας προσπαθούν να διασώσουν την πολιτιστική τους ταυτότητα και να αναδειχθούν σε μια γέφυρα φιλίας και συνεργασίας μεταξύ των λαών της Τουρκίας και της Ελλάδας. Αποδεικνύουν επίσης ότι δεν υπάρχει άλλος δρόμος στις ελληνοτουρκικές σχέσεις πλην αυτού της αλληλοκατανόησης και της συνύπαρξης. Εμείς ελπίζουμε ότι η βασανιστική περίοδος μετασηματισμού στην οποία έχει εισέλθει η Τουρκία θα τελειώσει με την δημιουργία μιας πραγματικής δημοκρατικής και πολυπολιτισμικής κοινωνίας.

1. ΕΝΘΕΤΟ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ

Για τις περιοχές των εξισλαμισμένων Ελλήνων του Πόντου ο Μητροπολίτης Τραπεζούντος Χρυσάνθος γράφει:

"Οι περί των Ψυχρόν ποταμών (Μπαλατζή Ντερέ) οικούντες Οφίται ή Οφλήδες, διετήρησαν την ελληνικήν γλώσσαν και τα ελληνικά ήθη και έθιμα, ενθυμούνται ακόμη την εξ Ελλήνων καταγωγήν αυτών. Είναι ημερώτεροι των Λαζών και κατά την κληροδοθεισαν αυτοίς παρά των Ελλήνων προγόνων αυτών παράδοσιν ασχολούνται με τα γράμματα και την θεολογίαν. Αι μουσουλμανικά ιερατικοί και θεολογικοί σχολαί του Οφεως ήσαν αι τελειότεραι εν των Οθωμανικώ κράτει. Οι άνδρες εν Οφει γγγνώσκουσιν και την τουρκικήν γλώσσαν, αλλ' αι γυναίκες ηγνόουν αυτήν, και δια τούτο μέχρι των ημερών ημών εις την κατοίκον ομιλία εγένετο χρήσις του Ελληνικού Ποντικού ιδιώματος του Οφεως. Τα χωρία αυτών μέχρι των ημερών ημών διετήρουν τα Ελληνικά αυτών ονόματα, Παλαιοχώριν, Μεσοχώρην, Υψηλή ή Υψηλάντων, όθεν προήλθεν η οικογένεια των Υψηλάντων, Ξένος, Αληθινός, Φωτεινός, Χαλάεσσα, Γοργορά, Κοντού, Χωλός, Οκελος, σώζονται δε εν αυτοίς πολλοί ναοί και χειρόγραφα ελληνικά... Ελληνόφωνοι, αλλ ουχί ήμεροι ως οι Οφίται παρέμειναν και οι εξισλαμισθέντες χριστιανοί της θοανίας (Τόνγιας), τα δε χωρία αυτών διατήρησαν κατά το πλείστον ομοίως τα ελληνικά ονόματα, οίον Κατωχώρην, Μεσοπλάγιν, Μεσοπαίδιν."

2. ΕΝΘΕΤΟ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ

Οι ελληνικοί πληθυσμοί, με μουσουλμανική κυρίως μορφή, αποτυπώθηκαν στην έρευνα "Ethnic Groups in the Republic of Turkey" του γερμανικού πανεπιστημίου του Tybigen. Στην έρευνα αυτή οι ελληνογενείς της Τουρκίας σήμερα κατατάσσονται σε δύο κατηγορίες: τους "Greek-speaking Muslims: Pontic" και τους "Greek-speaking Muslims: Cretan, Cypriot and others". Οι ομάδες αυτές χαρακτηρίζονται από μεγάλη ανομοιογένεια, η οποία καθορίζεται από την γεωγραφική προέλευση και τις θρησκευτικές τοποθετήσεις.

Copyright © 1995-2001 HR-Net. All Rights Reserved.

Ζώσε και Εσύ μια Ζωή

του Χρήστου Γιανταμίδα
Απόστρατου Αξιωματικού του Πολεμικού Ναυτικού

Η ζωή ενός ανθρώπου είναι ανεκτίμητη. Είναι δώρο Θεού. Η διάσωση όμως ενός ανθρώπου που πάσχει από χρόνια ανεπάρκεια ζωτικού οργάνων, ιστών ή κυττάρων, από έναν συνάνθρωπό του που θεωρείται εγκεφαλικά νεκρός είναι πράξη ανθρωπισμού και αγάπης για τον συνάνθρωπο, είναι πράξη απόλυτης ανιδιοτέλειας.

Η ανιδιοτελής παροχή ζωτικών οργάνων, ιστών ή κυττάρων είναι το μεγαλύτερο δώρο που μπορεί να προσφέρει κάποιος στον συνάνθρωπό του και μάλιστα χωρίς κόστος, αρκεί να διακατέχεται από ανθρώπινα ιδανικά, αλtruισμό, φιλαλληλία και γενναιοδωρία.

Δυστυχώς όμως η Ελλάδα είναι στις τελευταίες θέσεις στην Ευρώπη όσον αφορά την δωρεά οργάνων, ιστών και κυττάρων από τους διαπιστωμένους εγκεφαλικά νεκρούς δότες. Αποψή μου είναι ότι αυτό οφείλεται κατά κύριο λόγο στην μη πειστική ενημέρωση των Ελλήνων από τους φορείς του Εθνικού Οργανισμού Μεταμοσχεύσεων (ΕΟΜ) αναφορικά με την δωρεά οργάνων προς όφελος όλων αυτών που πάσχουν και έχουν άμεση ανάγκη μεταμόσχευσης μοσχεύματος για να επιζήσουν και όχι στο ότι οι Έλληνες στερούνται των προαναφερόμενων ανθρώπινων ιδανικών. Είμαστε λαός φιλότιμος με καλά ανθρώπινα χαρακτηριστικά αλλά παράλληλα, αδιαφορούμε για το κοινό καλό. Μόνο στην περίπτωση που βρεθούμε στην ανάγκη μοσχεύματος για συγγενικά ή προσφιλή μας πρόσωπα, διαπιστώνουμε την αξία της δωρεάς οργάνων για την διάσωση

των συνανθρώπων μας.

Για τον λόγο αυτό, όλοι μας θα πρέπει να αναλογισθούμε και να αποφασίσουμε τώρα τι είναι προτιμότερο: να γίνουν τα ζωτικά μας όργανα όπως οι νεφροί, η καρδιά, το ήπαρ, οι πνεύμονες, το πάγκρεας, οι ιστοί και τα κύτταρά μας τροφή για τα σκουλήκια ή να εξακολουθούν να ζουν μέσω ενός άλλου ανθρώπου, χαρίζοντάς του τη ζωή που θα ήταν προεξοφλημένη χωρίς αυτά;

Δεν θα ξεχάσω ποτέ τα λόγια μιας μάνας που ο γιός της σε ηλικία 32 ετών έγινε λήπτης ζωτικού μοσχεύματος από έναν άγνωστο για αυτήν νέο που έχασε τη ζωή του. Με τρεμάμενα χείλη και ανάμικτα δάκρυα χαράς, για την διάσωση του γιού της αλλά και λύπης για τον νέο άνθρωπο που έχασε την ζωή του, ανέφερε, μεταξύ των πολλών εγκάρδιων ευχών, τα εξής: «όταν πάω στην Εκκλησία, πρώτα ανάβω κερί για το άτυχο παλικάρι που η καρδιά του εξακολουθεί να ζει και να χτυπά δίνοντας ζωή στο παιδί μου, δημιουργώντας μια γέφυρα αγάπης από το βέβαιο θάνατο προς την ζωή και μετά ανάβω κερί για τον πατέρα μου και την μητέρα μου».

Ας μην αδιαφορούμε λοιπόν. Ας γίνουμε όλοι δότες των ζωτικών μας οργάνων. Ίσως στο μέλλον να χρειασθούμε εμείς ή τα παιδιά μας κάποιο μόσχευμα και μέσω αυτού να σωθεί η ζωή η δική μας ή των παιδιών

μας. Δεν είναι εξίσου ανθρώπινο να δωρίσουμε και εμείς κάποιον που έχει άμεση ανάγκη για να επιζήσει; Ας παραδειγματιστούμε λοιπόν από τον Αυστραλό πατέρα που παρότι έχασε τον γιό του με τον πιο βάρβαρο και απάνθρωπο τρόπο από τα γροθοκτυπήματα των ανεγκέφαλων και ανανδρων συμπατριωτών μας στην Μύκονο, έδωσε μαθήματα ανθρωπιάς και πολιτισμού, παίρνοντας την μεγάλη απόφαση να δωρίσει την καρδιά του παιδιού του και μάλιστα σε Έλληνα. Τέτοιους ανθρώπους χρειάζεται η ανθρωπότητα και η πατρίδα μας. Ας ακολουθήσουμε το παράδειγμά του.

Ας μας γίνει φωτοδότης φάρος για την δωρεάν παροχή των ζωτικών μας οργάνων, ιστών και κυττάρων σε περίπτωση που η κατάσταση της υγείας μας είναι μη αναστρέψιμη και θεωρούμαστε πλέον εγκεφαλικά νεκροί.

Ας μην ξεχνάμε ότι η Ορθόδοξη Εκκλησία επικροτεί και παροτρύνει τις μεταμοσχεύσεις καθώς πιστεύει ότι η δωρεά οργάνων από εγκεφαλικά νεκρούς δότες είναι πράξη φιλαλληλίας και αγάπης, σύμφωνη με την διδασκαλία και το φρόνημά της.

Ας απαλλαγούμε από κάθε φόβο, επιφυλακτικότητα και αδιαφορία και ας ενεργήσουμε τώρα ώστε να γίνουμε δότες. Η ενέργειά μας αυτή δεν μας κοστίζει τίποτα, αλλά είναι ανεκτίμητη για τους λήπτες: μπορεί να σώσει μια ζωή.

Μπορείς και εσύ να σώσεις μια ζωή: γίνε δωρητής οργάνων, ιστών και κυττάρων τώρα.

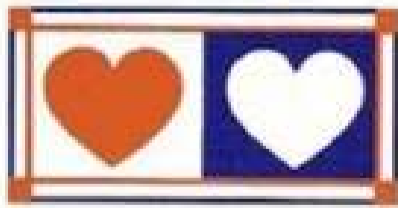
Για εγγραφή στο Εθνικό Μητρώο Δωρητών, απευθυνθείτε στα ΚΕΠ της περιοχής σας ή επικοινωνήστε με τον ΕΟΜ (τηλ: 1147 / 2106471200, email: eom@eom.gr).

ΔΩΡΕΑ ΟΡΓΑΝΩΝ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ

ΕΘΝΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΜΕΤΑΜΟΣΧΕΥΣΕΩΝ

γίνε δωρητής οργάνων

Για να γίνει

η επαύριο της ζωής

..... πάλι ζωή

Οδ. Ελώττες

ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΤΗΣ ΣΗΜΕΡΙΝΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ, ΚΑΙ Η ΕΛΠΙΔΑ ΤΗΣ ΣΩΤΗΡΙΑΣ ΜΑΣ.

του Γιώργου Αραβίδη
Συνταξιούχο ΟΤΕ

Κοινή πλέον είναι η διαπίστωση ότι για το θλιβερό κατόντημα, στο οποίο περιήλθε η χώρα μας, όχι μόνο το οικονομικό, αλλά γενικότερα το εθνικό, πνευματικό, ηθικό και κοινωνικό, κυρίως, αν όχι αποκλειστικός, οι υπαίτιοι είναι απ' ό,τι φαίνεται οι πολιτικοί μας, και ειδικότερα όσοι από αυτούς άσκησαν κατά καιρούς την εξουσία σ' αυτόν τον τόπο. Στη θλιβερή αυτή διαπίστωση προέβη ο ίδιος ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας κατά την τελευταία εκδήλωση στο προεδρικό Μέγαρο για τον εορτασμό της αποκατάστασης της Δημοκρατίας και πρόσφατα με το προεδρείο της ΓΣΕΕ.

Πρόκειται για άκρως ανησυχητική πολιτική διάγνωση, η οποία εμβάλλει σε σκέψεις όλους τους Έλληνες, οι οποίοι αναρωπιούνται: «Και πως μπορούμε πια να σωθούμε;». Η απάντηση στο ερώτημα αυτό προϋποθέτει την επισήμανση και διερεύνηση της βαθύτερης αιτίας της ολέθριας για την Ελλάδα ενέργειας και δράσης της πολιτικής γενικώς και των εκάστοτε φορέων της ειδικότερα.

Μετά από όλα αυτά η απάντηση στο μεγάλο όσο και αγωνιώδες εθνικό, θα λέγαμε ερώτημα: «Και πως μπορούμε πια να σωθούμε;» έρχεται από μόνη της. Μία μόνο ελπίδα σωτηρίας υπάρχει: να αποκόψουν οι πολιτικοί μας (και εμείς ο λαός) κάθε σχέση με το ένοχο και αμαρτωλό παρελθόν μας. Διαφορετικά η χώρα αυτή θα πηγαίνει από το κακό στο χειρότερο, και η μία κρίση θα διαδέχεται την άλλη. Πως όμως η πολιτικοί μας θα μπορέσουν να αρνηθούν αυτό το

βεβαρημένο παρελθόν μας;

Χρειάζεται να αλλάξουμε όλοι μας. Να επιστρέψουμε στις προγονικές μας αρετές, της πίστης και της πατρίδας. Αρκετά πληρώσαμε και πληρώνουμε την αποστασία μας από τις θρησκευτικές και εθνικές μας παραδόσεις. Φτάνει πια ο εμπαιγμός της πίστης μας και της πατρίδας. Μας έκαναν να ντρεπόμαστε που είμαστε Έλληνες και Χριστιανοί Ορθόδοξοι, δηλαδή ελεύθεροι και ζωντανόι άνθρωποι! Καιρός πια να μετανοήσουμε. Γιατί δεν φτάνει μόνο να παραδέχονται την ενοχή τους, χρειάζεται και η έμπρακτη μετάνοια για την πλήρη αποκατάστασή τους στην συνείδηση του έθνους μας.

Χρειάζεται εθνική συνεννόηση

Αγαπητοί μου πανέλληνες, θα πρέπει τα δύο μεγάλα κόμματα να προσπαθήσουν να βρουν κοινό τόπο σε ορισμένα από τα μεγάλα προβλήματα της χώρας. Αυτό απαιτεί η κρίση που αντιμετωπίζει η χώρα. Ο Έλληνας πολίτης αισθάνεται αγανάκτηση και απελπισία όταν βλέπει τα δύο κόμματα εξουσίας (και τα μικρότερα κόμματα της βουλής) να ανταλλάσσουν βαριές κουβέντες για κρίσιμα θέματα, όπως είναι η παιδεία, η οικονομία και η αντιμετώπιση της τρομοκρατίας. Θα προτιμούσε τους πολιτικούς αρχηγούς όλων των κομμάτων καθισμένους σε ένα τραπέζι να συζητούν σε πια μέτρα συμφωνούν. Δυστυχώς, η κομματικοί σύμβουλοι στέκονται πάντοτε εμπόδιο σε μια τέτοια εθνική συνεννόηση με αποτέλεσμα, κανείς εκ των δύο μεγάλων κομμάτων να μην τολμά να εφαρμόσει ή να προτείνει οτιδήποτε τολμηρό. Η υπομονή της κοινής γνώμης εξαντλείται όμως και αυτό θα έχει σοβαρές συνέπειες για το πολιτικό σύστημα.

Η οικονομική κρίση αγγίζει άραγε τους 300;

Είμαστε σε εποχή άγριας οικονομικής κρίσεως. Συρρικνώνονται τα εισοδήματα όλων μας. Περικόπτονται οι συντάξεις και οι μισθοί. Μάλιστα θέλουν να κόψουν και

τα επιδόματα των πολυτέκνων που είναι κυρίως επιδόματα για το δημογραφικό πρόβλημα της χώρας. Πιστεύω πως την τελευταία στιγμή θα σκεφτούν εθνικά και δεν θα κόψουν τα επιδόματα των πολυτέκνων. Αλλά οι βουλευτές μας διαθέτουν, οι περισσότεροι, πλούτο πολύ πιο πάνω από το μέσο όρο. Το «πόθεν έσχες» των βουλευτών μας είναι αποκάλυπτικό. Ούτε ένας δεν έχει την ιδιαίτερη ευαισθησία όχι να θυσιαστεί υπέρ του λαού, αλλά να προσφέρει κάτι από την τεράστια περιουσία του υπέρ του δοκιμαζομένου οικονομικά έθνους. Πρέπει οι πολιτικοί μας, όλων των κομμάτων και χρωμάτων, να μιμηθούν τον πρώτο κυβερνήτη της χώρας μας, τον Ιωάννη Καποδίστρια ο οποίος ήταν λιτός στη ζωή και αφιλοχρήματος. Όταν υπήρχε ανάγκη χρημάτων στο δημόσιο

πρόθυμα ο κυβερνήτης ερχόταν αρωγός, δίνοντας χρήματα από την προσωπική του περιουσία. Και όταν η Δ' Εθνοσυνέλευση ψήφισε χρηματική χορηγία προς τον Κυβερνήτη αυτός την αρνήθηκε, «ευλαβούμενος», όπως είπε, «τας οικονομίας του δημοσίου στενοχωρίας».

Εθνοπατέρες σου λέει ο άλλος! Φαντάζεστε πατέρα να έχει 20 και 30 διαμερίσματα, και το παιδί του κανένα; Φαντάζεστε πατέρα να έχει σκάφη αναψυχής, και το παιδί του να μην έχει σκάφη για να πλυθεί;

Οι εφημερίδες της 21ης Σεπτεμβρίου

2010 δημοσίευσαν χαρακτηριστικά στοιχεία. Και ρωτάνε: Πώς βουλευτές με 50 ακίνητα, με καταθέσεις εκατομμυρίων ευρώ, έχουν δικαίωμα να ζητούν από τους πολίτες όλο και περισσότερες θυσίες; Πάντως είναι απορίας άξιο: Πως η Τρόικα του Δ.Ν.Τ απαιτεί περικοπές από τους μισθούς και από τα έξοδα διάφορων δημοσίων οργανισμών και δεν λείπει τίποτα για τα πλούτη των βουλευτών, για την βουλευτική αποζημίωση, για τον υπέρογκο αριθμό βουλευτών και για τον διπλασιασμό των υπουργικών θώκων;

Πως μπορούμε να αναβαθμίσουμε το κράτος μας;

Το ελληνικό κράτος απ' ό,τι διαπιστώνουμε όλοι βρίσκεται σε πολύ δύσκολη καμπή, έπειτα από πολλές δεκαετίες κακοδιαχείρισης από τους εκάστοτε κυβερνώντες. Φαίνεται λείπουν η σοβαρή ιεραρχία, η ραχοκοκαλιά των τεχνοκρατών σε θέσεις-κλειδιά που γνωρίζουν σε βάθος κάθε φάκελο και τα απαραίτητα συστήματα που χρησιμοποιούν οι υπόλοιπες ευρωπαϊκές κρατικές υπηρεσίες.

Το μνημόνιο και η προθυμία της Τρόικας να βοηθήσει στην επανίδρυση του κράτους, προκειμένου να προστατεύσει και τα χρήματά της, συνιστά μια μοναδική ευκαιρία για την Ελλάδα. Το κράτος όμως, δεν μπορεί να αναβαθμιστεί όσο επιμένουν να αλλάζουν άνευ λόγου ονομασίες και αρμοδιότητες των υπουργείων, και να αφήνουν να συντηρείται μια απίστευτη σύγχυση για το ποιος είναι υπεύθυνος για κάθε τομέα και να τοποθετούνται κομματικά στελέχη σε κρίσιμες θέσεις που απαιτούν τεχνοκρατική γνώση, μόνο και μόνο για λόγους εσωτερικών ισορροπιών. Ας ελπίσουμε ότι όλα τα προβλήματα που μας απασχολούν θα βρουν άμεσα λύση και θα αποδειχθεί αποτελεσματικό το νέο πρωθυπουργικό επιτελείο γιατί οι καιροί δεν επιτρέπουν άλλους ερασιτεχνικούς πειραματισμούς.

Συμπερασματικά θα ήθελα να πω ότι η ιδιαίτερη αποστολή όλων μας και ειδικότερα των πολιτικών μας υποδηλώνει και την ιδιαίτερη ευθύνη που αναλαμβάνουμε έναντι Θεού και ανθρώπων. Η ευσυνειδησία και η επιμέλειά μας είναι αναγκαίες. Η πιστή τήρησης των καθηκόντων μας επιβεβλημένη.

Αλίμονο αν, επαναπαυμένοι στον θώκο μας, δεν κάνουμε τίποτα απ' όσα πρέπει. Και τρις αλίμονο αν συνειδητά χρησιμοποιήσουμε τη θέση μας για τον ακριβώς αντίθετο σκοπό αυτόν που μας έχει ανατεθεί. Είμαι βέβαιος όλοι μας πολιτικοί και λαός θα προσπαθήσουμε να συνεισφέρουμε τα μέγιστα και οικονομικά και ηθικά και να επανέλθουμε στον κανονικό, ειρηνικό ρυθμό του τόπου μας.

Αγαπητοί μου πανέλληνες στην Ελλάδα και στο εξωτερικό για να μην ξεχνάμε την ελληνορθόδοξη χριστιανική μας πορεία και επί τη ευκαιρία των Αγίων ημερών του Δωδεκαημέρου των Χριστουγέννων και του νέου έτους,

ευχόμεστε ολόψυχα ο τεχθείς βασιλεύς, ο νεογέννητος Χριστός, να βρει τόπο να γεννηθεί στις καρδιές όλων μας και να χαρίσει σ' όλους και τις οικογένειές μας πλούσια πνευματικά και υλικά αγαθά. Η νέα χρονιά που ανατέλλει ας είναι για όλους μας αφετηρία για μια ζωή πιο κοντά σ' Εκείνον που είναι η αληθινή χαρά και η ειρήνη του κόσμου. Χριστός ετέχθει.

Η παραπάνω ευχές απευθύνονται ιδιαίτερα στους Αραβιδαίους όπου είμαι μέλος της οργανωτικής επιτροπής.